

OTDK-DOLGOZAT

2015

A BÉKE-BARLANG GYÓGYTURISZTIKAI CÉLÚ FEJLESZTÉSE

MEDICAL TOURISM ORIENTED DEVELOPMENT OF CAVE BÉKE

Kézirat lezárva: 2015. január. 6.

TARTALOMJEGYZÉK

ÁBRAJEGYZÉK

1. BEVEZETÉS.....	1
2. A TURISZTIKAI TERMÉK.....	2
2.1. A TURISZTIKAI TERMÉK ÁLTALÁNOS JELLEMZŐI.....	2
2.2. A TURISZTIKAI TERMÉKEK TÍPUSAI	5
2.3. A TURISZTIKAI TERMÉKEK ÉLETÚTJA.....	6
3. A TERMÉKFEJLESZTÉS ÁLTALÁNOS ELEMEI	8
3.1. TERMÉKFEJLESZTÉS ÉS MARKETING-MIX	9
3.1.1. Ár (price)	9
3.1.2. Hely (place)	9
3.1.3. Eladásösztönzés (promotion).....	10
3.1.4. Emberek (people)	10
3.1.5. Termék és szolgáltatás-összeállítás (packaging)	10
3.1.6. Szervezés (programming).....	11
3.1.7. Kapcsolattartás (partnership).....	11
3.2. TERMÉKFEJLESZTÉS AZ EGÉSZSÉGTURIZMUSBAN	11
4. AZ EGÉSZSÉGTURIZMUS RENDSZERE	12
4.1. EGÉSZSÉGTURIZMUS	12
4.2. WELLNESS TURIZMUS	14
4.3. GYÓGYTURIZMUS	15
4.4. LÉGSZENNYEZÉS, LÉGÚTI BETEGSÉGEK ÉS EGÉSZSÉGTURIZMUS	15
4.5. AZ EGÉSZSÉGTURIZMUS GAZDASÁGI VONATKOZÁSAI.....	17
5. ÉSZAK-MAGYARORSZÁG TURISZTIKAI RÉGIÓ	18
5.1. ÉSZAK-MAGYARORSZÁG ÉS AZ EGÉSZSÉGTURIZMUS.....	19
5.2. BARLANGOK.....	20
5.3. A BARLANGTERÁPIA	21
6. KUTATÁSI TERV	23

6.1. HIPOTÉZISEK.....	23
6.2. KUTATÁSI MÓDSZER MEGHATÁROZÁSA.....	23
6.2.1. Kvalitatív	23
6.2.2. Kvantitatív	24
6.3. A KÉRDŐÍV FELÉPÍTÉSE.....	25
7. AZ EMPIRIKUS KUTATÁS EREDMÉNYEI.....	26
7.1. A FEJLESZTÉS HELYSZÍNE	26
7.2. A BÉKE BARLANG JELENLEGI HELYZETE	28
7.2.1. A működés beszüntetésének okai	29
7.2.2. A gyógybarlang múltja	29
7.2.3. A barlang és a település kapcsolata	30
7.2.4. Jövőbeni tervek.....	30
7.3. SWOT ANALÍZIS.....	32
7.4. SZAKEMBEREK VÉLEMÉNYE	33
7.5. JÓ PÉLDA A VERSENYTÁRS-TAPOLCAI GYÓGYBARLANG	36
7.5.1. Deák Jenő Kórház.....	36
7.5.2. Hunguest Hotel Pelion.....	37
8. A KVANTITATÍV KUTATÁS EREDMÉNYEI	39
9. SZÜKSÉGES FEJLESZTÉSEK	46
9.1. A GYÓGYBARLANG	46
9.2. A SZÁLLÁSHELY	47
9.3. SZOLGÁLTATÁSOK.....	48
9.4. AZ ÁR	49
9.5. MARKETING.....	50
10. A HIPOTÉZISEK VIZSGÁLATA	51
11. ÖSSZEFOGLALÁS	52
12. IRODALOMJEGYZÉK	53

MELLÉKLETEK	I
1. MELLÉKLET: SZAKORVOSOKKAL KÉSZÍTETT STRUKTURÁLT INTERJÚ VÁZLATA.....	II
2. MELLÉKLET: JÓSVAFŐ KORÁBBI POLGÁRMESTERÉVEL KÉSZÍTETT STRUKTURÁLT INTERJÚ VÁZLATA	III
3. MELLÉKLET: AZ AGGTELEKI NEMZETI PARKI IGAZGATÓSÁG MUNKATÁRSAIVAL KÉSZÍTETT STRUKTURÁLT INTERJÚ VÁZLATA.....	IV
4. MELLÉKLET: A HUNGUEST HOTEL PELION GYÓGYÁSZATI RÉSZLEGÉNEK VEZETŐJÉVEL KÉSZÍTETT STRUKTURÁLT INTERJÚ VÁZLATA	V
5. MELLÉKLET: AZ ANONIM, ONLINE FORMÁBAN ELÉRHETŐ STRUKTURÁLT KÉRDŐÍV VÁZLATA.....	VI

ÁBRAJEGYZÉK

1. ábra: Az egészségturizmus területei	13
2. ábra: SWOT analízis.....	32
3. ábra: A kitöltők életkor szerinti megoszlása.....	39
4. ábra: A vizsgált sokaság légúti betegségei	40
5. ábra: Milyen szolgáltatásokra tartana igényt?	41
6. ábra: Mekkora napi költséget tartana elfogadhatónak?	42
7. ábra: Mennyi időt szánna szívesen a tartózkodásra?	43
8. ábra: Fürdőzési lehetőség	44
9. ábra: Egyéb gyógyszolgáltatások	44
10. ábra: Játszósarok és társasjátékok.....	45

1. BEVEZETÉS

Napjainkban sajnos egyre többször hallhatunk légszennyezésről, magas pollenkoncentrációról, szmogról és az ezekhez köthető krónikus légúti megbetegedésekről. Ezen betegségek kezelésére többféle módszer is rendelkezésre áll, a legismertebb azonban a tünetek mesterséges úton, gyógyszerrel való mérséklése.

Dolgozatom témájaként a Jósvafőn található Béke-barlang gyógyturisztikai célú fejlesztését választottam. Céлом az volt, hogy e nagy múlttal rendelkező, de jelenleg nem működő gyógybarlang bezárásának okait felkutassam, képet kapjak a barlang és a korábban hozzá tartozó kiszolgáló létesítmények állapotáról, a barlang tulajdonosának és kezelőjének jövőbeni, hasznosítással kapcsolatos terveiről, valamint arról, hogy egészségügyi és turisztikai szempontból érdemes volna-e újjáéleszteni, fejleszteni és üzemeltetni egy ilyen típusú gyógyhelyet.

Magyarország 5 gyógybarlangja közül azért erre esett a választásom, mert ez az egyetlen, amelyet jelenleg semmilyen gyógyászati céllal sem hasznosítanak, annak ellenére, hogy ezt fedezték fel legkorábban, valamint azért, mert elhelyezkedésénél fogva fokozottan alkalmas a pihenésre, a gyógyulásra és a kikapcsolódásra.

Kérdéseimre egészségügyi szakemberekkel készített interjúkkal, a legjobb hazai példának tekinthető Tapolcai Gyógybarlang működésének, valamint a köré épülő szolgáltatásoknak a megismerésével és egy online formában elérhető kérdőívvel kerestem válaszokat.

Ahhoz azonban, hogy a megállapítani kívánt adatok megszerzéséhez szükséges kérdéseket feltegyem és a kapott válaszok alapján következtetéseket vonjak le, valamint ötleteket fogalmazzak meg, először el kellett mélyülnöm a turisztikai termékek szakirodalmában és a termékfejlesztés módszereiben, lehetőségeiben. Tanulmányoznom kellett az egészségturizmus rendszerét, legfőbb típusait, magyarországi jelentőségét, továbbá részletesen meg kellett ismernem a barlangterápiát és annak orvosi oldalát, a légúti betegségek növekvő számának okait, magát a fejlesztés helyszínéül szolgáló Béke-barlangot, valamint a potenciális látogatók igényeit, elvárásait és preferenciáit egy gyógybarlanggal és a hozzá kötődő szálláshellyel kapcsolatban.

Végül, a megszerzett információk birtokában fejlesztési ötleteket fogalmaztam meg a gyógybarlanggal és a közvetlen közelében található, jelenleg alacsony színvonalú szálláshellyel kapcsolatban.

2. A TURISZTIKAI TERMÉK

A dolgozatom témája és célkitűzése egy turisztikai termék fejlesztése, ezért az első fejezet a turisztikai termékről, mint a turizmus egyik legalapvetőbb eleméről szól. Ebben a fejezetben a turisztikai termékek általános jellemzőit, típusait és életútját mutatom be.

2.1. A TURISZTIKAI TERMÉK ÁLTALÁNOS JELLEMZŐI

A turisztikai termék kifejezéssel már az 1980-as évek magyar szakirodalmában is találkozhatunk. Ebből arra következtethetünk, hogy hazánkban már ekkor felismerést nyert a termék lényege, a vonzerő. Azonban, a magyarországi turizmus termékszemléletű megközelítése valójában csak 1996-ban, a Magyar Turizmus Zrt, illetve jogelődje a Magyar Turisztikai Szolgálat által évente kiadott marketingtervek nyomán kezdődött meg. (Michalkó, et.al, 2011)

„Sokan úgy gondolják, hogy a termék mindig kézzelfogható dolog, ám valójában termék mindaz, amit igény vagy szükséglet kielégítésére a piacon fel lehet kínálni.” (Kotler–Keller, 2012)

A fogyasztók többségének a turisztikai termék, az attrakció jelenti a turizmus fő lényegét. A desztinációk látogatottságának alakulásához nagyban hozzájárul, hogy milyen turisztikai termékeket, attrakciókat kínálnak a látogatók számára, illetve az, hogy ezeket hogyan használják ki, hogy alakítják a mai kor igényeihez, hogyan fejlesztik.

(Richards, 2002.)

„A turisztikai termék a meglátogatott helyen található, vonzerőn (attrakción) alapuló szolgáltatások összességét jelenti.” (Kardos, 2011, p. 57.)

„A turisztikai termék lehet egyetlen, vagy néhány szolgáltatás, vagy lehet az otthonától távol lévő turista igényeinek összességét kielégítő szolgáltatáshalmaz.”

(Lengyel, 1999, p. 66.)

A turista számára tehát a turisztikai termék a turizmusban való részvétel során felmerülő szükségleteket kielégíteni képes szolgáltatáshalmaz, amely különféle termékelemekből áll. A szükséglet kielégítése szempontjából a termék fő jellemzője a termékelemek által meghatározott termékfajta. Megjelenésében, vagy valamilyen más jellemzőjében a termékelem (egység) megkülönböztethető a termék többi tulajdonságától. A termékek különböző szintű csoportosításokban jelennek meg a turisztikai kínálati piacon. Az azonos

szerepkörrel rendelkező termékhalmozok termékosztályokat, az azonos szükségleteket kielégítő termékosztályok pedig termékcsoportokat képeznek. (Kardos, 2011, p. 57.)

Godsave elgondolása alapján a turisztikai termék leginkább a 4 A-val írható le. Eszerint minden turisztikai terméknek négy lényegi összetevője van. Ez a 4 összetevő a vonzerő (attraction), a megközelítés (access), a hozzáállás (attitude) és az elszállásolás (accomodation). (Idézi: Michalkó et.al, 2011, p.1.)

Mayer megfogalmazásában: „A turisztikai termék a látogatók érdeklődésének megfelelően összeállított egyedi termék-szolgáltatás kombináció, amelyet egy vagy több turisztikai vállalkozás vagy egyéb gazdasági szereplő kínál a fogyasztók számára szükségleteik kielégítése érdekében.” (Mayer, 2006, p. 22.)

Láthatjuk tehát, hogy az emberek a turisztikai termékeket a termék által sugallt előny és hasznosság megszerzése érdekében vásárolják meg, amit a fogyasztás során turisztikai élmény formájában érzékelnek.

A turisztikai termékek vizsgálatakor három megközelítést különíthetünk el, melyek szorosan kapcsolódnak egymáshoz:

- szolgáltatási mező, azaz a szolgáltatók által létrehozott szolgáltatások,
- szervezési mező, azaz árukból és szolgáltatásokból álló komplex turisztikai termékek, melyeket a szervezők és maguk a turisták hoztak létre,
- turisztikai desztináció, mint termék. (Mayer, 2006)

A turisztikai termékek esetén a szolgáltató által nyújtani kívánt termék jelentősen különbözhet attól, amit a fogyasztó a fogyasztás során érzékel. Ebből a szempontból a termék három *típusát* különböztethetjük meg (lényegi, kézzelfogható és kibővített termék). (Mayer, 2006)

- lényegi/absztrakt termék: az a legfőbb haszon, amit az adott termék nyújt a fogyasztója számára (pl: a gyógybarlang egészségmegőrző/ egészségjavító szolgáltatásokat biztosít),
- kézzelfogható/tárgyiasult termék: A legfőbb haszon a fizikai megjelenés formája. (A termék azon része, amely fizikailag megjelenik. – pl: maga a barlang),
- kibővített/kiegészített termék: A minőségi jellemzőkkel kibővített fizikai termék, azaz a végső termékkínálat. (pl: a gyógybarlanghoz kapcsolódó szolgáltatások, szolgáltatáscsomagok, minőségi jellemzők). (Mayer, 2006)

A turisztikai marketing szakirodalmában a turisztikai termékre vonatkozóan megkülönböztethető egy mikro-és egy makroszintű megközelítés. *Mikroszinten* egy-egy turishti-

kai vállalkozás által nyújtott szolgáltatást is nevezhetünk turisztikai terméknek (például a Tengerszem szálló által nyújtott szálláshelyszolgáltatás), *makroszinten* pedig maga a turisztikai desztináció és a desztináció által a turisták igényeinek kielégítésére céljából kínált tematikus szolgáltatáshalmazok jelentik a turisztikai terméket (például Jósavfő, mint gyógyhely). A komplex turisztikai termék magában foglalja az attrakció, a megközelíthetőség, az ellátás és a vendégszeretet összességét, összeállítása során pedig törekedni kell a turizmus feltételrendszerének minél optimálisabb kihasználására. (Michalkó, 2012)

A turisztikai és az egyéb termékek jellemzői között nagy különbségek vannak, ha a termék megjelenési formáját, előállításának helyét, idejét, minőségét illetve raktározhatóságát tekintjük. A turisztikai termék nem egy konkrét fizikai (megfogható) termék, hanem élmények és nem tárgyasult formában megmaradó emlékek összessége. Sajátossága, hogy a termék előállítása és fogyasztása ugyanazon időben és helyen történik, minősége pedig nem csak az előállítási folyamattól és az abban közreműködők munkájától, hanem a turista (fogyasztó) hozzáállásától, a termékkel szemben fennálló attitűdjeitől is függ. A turisztikai termék jellegéből adódóan nem raktározható (múlандó), fogyasztása pedig gyakran szezonális. (Kardos, 2011, p. 57.)

A turisztikai termékek értékesítését szolgáltatók végzik, de munkájukat jelentős mértékben segíthetik a helyi, regionális vagy országos szintű turisztikai marketingszervezetek, akik jelentősen hozzájárulhatnak az adott turisztikai termék fejlesztéséhez is. A legtöbb turisztikai termék kialakítása során figyelembe kell venni, hogy az adott termék helyhez kötött, helyhez kötöttsége pedig összefüggésben áll a termék alapját képező vonzerők térbeli differenciáltságával. (Michalkó, et.al, 2011)

A hazai turizmusipar sajátos fejlődéséből adódó minőségi lemaradása miatt a turisztikai termékeket tekintve mindig a komplexitás hangsúlyozására törekedett. Ez azt jelenti, hogy a Godsavé-i megközelítésen túl a turizmus környezetének egyes alkotórészeit és a turisztikai infra-és szuprastruktúra minél több elemét is a fogalom mögé próbálta helyezni. Ezt a törekvést alátámasztja Lengyel Márton véleménye is, miszerint abban az esetben, ha a terméket alkotó bármely szolgáltatás hiányzik, vagy nem nemzetközi színvonalú, akkor a fejleszteni hivatott térség nem számíthat sikerre a turizmusban. (Lengyel, 1999)

2.2. A TURISZTIKAI TERMÉKEK TÍPUSAI

A turisztikai termékeknek több fajtáját különböztethetjük meg, ezek csoportosítása során törekednünk kell arra, hogy a termék neve egyértelműen kapcsolható legyen a lényegéből fakadó, egyértelműen körülírható turisztikai tevékenységhez, vagy ahhoz a jól körülhatárolható térhez, amely meghatározza a kereslet magatartási formáit, ezen kívül pedig az elérni kívánt csoportspecifikus piaci szegmenshez. A tér sajátosságaiból építkező termékek a turisztikai termékek egyik nagyon jelentős, a turizmus nemzetközi piacán előkelő helyet elfoglaló csoportját alkotják. (Michalkó, et.al, 2011. p. 2.)

Az úgynevezett *térspecifikus* turisztikai termékek esetében a vonzerő és az azt feltáró, annak értékesítését lehetővé tevő infra- és szuprastruktúra elemeinek karakterei erősen kötődnek ahhoz a térhez, amelyből erednek. A térspecifikus turisztikai termékek esetén a települések arculata, a házak, utcák kinézete és a hozzájuk kapcsolódó képzetek, amelyek az emberek fejében élnek alkotják az ezen típusú turisztikai termékek csoportjához tartozó városi és falusi turizmus vonzerejét. Azonban figyelembe kell vennünk a felszín természeti adottságaiból adódó turisztikai termékeket, a vízparti és a hegyvidéki turizmust is. (Michalkó, et.al, 2011. p. 2.)

A turisztikai termékek egy másik csoportját alkotják a *csoportspecifikus* turisztikai termékek. A turizmuselmélet megközelítése szerint azok a csoportok állnak a termékfejlesztés középpontjában, amelyek nemzetközi tekintetben is meghatározó és közel azonos igényeket megformáló keresletet képviselnek. A társadalom egyes csoportjainak tagjai olyan gazdasági, szociális és szimbolikus javakhoz juthatnak hozzá a csoporthoz való tartozásuknak köszönhetően, amelyeket egyedül csak nehezen, vagy egyáltalán nem lennének képesek megszerezni. Részben ennek a jelenségnek köszönhető, hogy turizmusipar már korán felismerte azt, hogy az igények csoportképző tulajdonságokként rendeződnek és e jelenség kielégítésének céljából létrehozta a saját kínálatát. A turisztikai termékek fejlesztése során egyes csoportokat szociális, más csoportokat pedig tisztán üzleti alapon különböztetnek meg, de nem ritka az sem, hogy a két szemlélet keveredik egymással. A társadalom legfiatalabb és legidősebb korosztályainak igényeit kielégítő szolgáltatáshalmazok vezető helyen állnak a csoportspecifikus turisztikai termékek között. Mindezek segítségével a generációjukat jellemző keresleti sajátosságoknak megfelelő fogadóképességet tudnak kialakítani mind ifjúság, mind pedig az idősebb korosztály számára. Az említett csoportok esetében a termékfejlesztést nagyban segíti az állam azon törekvése, hogy ezen

korspecifikus sajátosságaik miatt szociálisan hátrányos helyzetben lévő társadalmi csoportok tagjai a turisztikai aktivitásukkal összefüggő, különféle kedvezményeket vehessenek igénybe. Ez például abban nyilvánul meg, hogy a fiatalok és a szeniorok egyaránt élvezhetik az utazási költségeikhez történő állami hozzájárulást. A turisztikai termék csoportspecifikus jellemzői megjelenhetnek a terméket felépítő szolgáltatások (ár, minőség) és programok sajátosságaiban is. (Michalkó, et.al, 2011. p. 2.)

A következő csoport a *tevékenységspecifikus* turisztikai termékek csoportja. Minden turisztikai termék magában hordozza a potenciális fogyasztójának étkezésében, éjszakai tartózkodásában, stb. megnyilvánuló aktivitását, azonban vannak olyan turisztikai termékek, amelyek középpontjában a termék fogyasztása során végzett turisztikai tevékenység sajátosságai állnak. A tevékenységspecifikus turisztikai termékek esetén sokkal kézenfekvőbb és egyértelműbb az aktivitás és a motiváció közötti kapcsolat, mint a térspecifikus vagy a csoportspecifikus turisztikai termékek esetében. Az ebbe a csoportba sorolt turisztikai termékek, mint például a vadászturizmus, az egészségturizmus és a kerékpáros turizmus esetén sokkal egyszerűbb kapcsolatot találni az aktivitás és a motiváció között, hiszen az szinte tálcán kínálja magát. (Michalkó, et.al, 2011. p. 3.)

2.3. A TURISZTIKAI TERMÉKEK ÉLETÚTJA

Az életgörbe fogalma a turisztikai termék vonatkozásában is értelmezhető, mint a termék versenyhelyzetét leíró, négy szakaszból álló modell (bevezetés, növekedés, érettség, hanyatlás). (Kardos, 2011. p. 57.)

A terméknek a *bevezetés* szakaszában ismertté kell válnia, meg kell nyernie a fogyasztókat ahhoz, hogy a piacon lévő más, vagy helyettesítő termék rovására kipróbálják. (Bauer–Berács–Kenesei, 2007)

A turisztikai termékek esetén a fogyasztók megnyerése különösen fontos, hiszen különböző nyugat-európai országokban végzett kutatások alapján a fogyasztók számára az egyik legfontosabb információforrás az utazás, illetve a termék igénybe vétele előtt a sajtópropaganda, az ismerőseik, barátaik, rokonaik korábbi tapasztalatai. (Jacobsen, et. al, 2011; Gursoy, et.al 1999)

A piacra történő bevezetés jelentős ráfordítást, úgynevezett bevezető kampányt igényel. A termék életének ezen szakaszában gyakran szűk az értékesítési lehetőség, hiszen még nincs tömeges kereslet, az értékesítésből származó bevételek pedig nem képesek fedezni a jelentős bevezetési költségeket. (Bauer–Berács–Kenesei, 2007)

A *növekedés* szakaszában már bővül a terméket fogyasztók száma, részben a hirdetések, részben pedig a fogyasztók közötti információcsere miatt. A turisztikai termék életének e szakaszában a termék piacának növekedése miatt bővíteni kell az értékesítési lehetőségeket és továbbra is intenzív hirdetést kell folytatni. Számolni kell azzal is, hogy a versenytársak száma növekszik, hiszen az új piacok általában vonzóak és belépni is könnyebb rájuk az uralkodó márkák, szolgáltatók hiánya miatt. Ebben a szakaszban a marketingköltségek változatlanul magasak, de a termék valószínűleg már profitot is eredményez. (Bauer–Berács–Kenesei, 2007)

A következő szakasz az *érettség*. Ebben a szakaszban számos folyamat játszódik le. A piac mérete jelentősen bővül, közben pedig differenciálódik is. Ez termékdifferenciálást hoz felszínre, melynek során egyre nagyobb szegmentumok számára megfelelő termékváltozatok állnak rendelkezésre. Mindez a tömeges igények kielégítésére is alkalmas értékesítési szervezeteken keresztül az értékesítési utak bővítését eredményezi. Az érettség szakaszában előtérbe kerülnek az értékesítésösztönzés és az árharc eszközei is. Ebben a szakaszban a marketingköltségek alacsonyabbak és ekkor van lehetőség tömeges profit realizálására. (Bauer–Berács–Kenesei, 2007)

A *hanyatlás* szakaszában a piac telítődése és a verseny miatt csökken a turisztikai termék iránti kereslet. Ekkor már megjelenhetnek azok az új termékek, melyek elvonják a régebbi termék iránti keresletet. (Bauer–Berács–Kenesei, 2007)

Az életciklus elmélet turizmushoz való illesztésével kapcsolatban azonban számos kritika fogalmazható meg, mivel a turisztikai termék szorosan kötődik a desztinációhoz. Az erős kötődés miatt a desztinációban végbemenő környezeti, társadalmi és gazdasági változások nagyban befolyásolják a turisták tevékenységét, nagyban hatnak a turisztikai élmény összetevőire, a fogyasztott termék sajátosságaira. Eközben természetesen a desztinációban fogyasztóként megjelenő piaci szegmens is változik, különösen a korszpecifikus mutatókat tekintve. Mindezekből következik, hogy a turisztikai termékek életciklusa szorosan kötődik a desztináció fejlődéséhez. (Michalkó, et.al, 2011. p. 4.)

3. A TERMÉKFEJLESZTÉS ÁLTALÁNOS ELEMEI

Ahhoz, hogy egy attrakció sikeres legyen a turizmus piacán és kielégítse a fogyasztók folyton változó igényeit, fejlesztésre és tervezésre van szükség. A tervezés egy olyan folyamat, amely a jelenlegi helyzet elemzésén alapul és előretekint a jövőbe. Célja a legjobb megoldások megtalálása a folyamatos változásokhoz való igazodásra, a felmerülő problémák megoldására, illetve a szükségessé váló fejlesztések társadalmi, gazdasági és környezeti hatásainak optimalizálására. (Panyor et.al, 2002)

A tervezés folyamatának első lépése a célok kitűzése, majd a helyzetelemzés. Később ezek alapján történik a fejlesztési alternatívák kidolgozása, amelyhez konkrét fejlesztési célokat, stratégiákat szükséges kidolgozni. Ezt követi a megvalósítás, ami után ellenőrzés, valamint visszacsatolás szükséges annak érdekében, hogy az eltéréseket módosíthassuk, illetve alternatív terveket dolgozhassunk ki. (Panyor et.al, 2002)

A desztinációk sikerét, a vállalkozások jövedelmezőségét és az ágazatban dolgozók létbiztonságát is növeli az, ha a kiemelt célcsoportok fogyasztói igényeihez igazodó termékfejlesztés válik a fő versenytényezővé. (Panyor et.al, 2002)

A turisztikai termékfejlesztés során ügyelni kell arra, hogy:

- folyamatosan figyelemmel kísérjük a keresleti irányzatokat (trendeket),
- az egyedi, sajátos vonzerőre épülő komplex turisztikai termékeket részesítsük előnyben,
- a tömegturisztikai termékek esetén is magas színvonalat követeljünk meg,
- a potenciális vendégek igényeit vegyük figyelembe a fejlesztés során,
- használjunk innovatív, újszerű megoldásokat,
- használjuk ki a területi adottságokat a versenyelőny növelésére,
- találjuk meg és használjuk ki a piaci réseket, igazodjunk nemzetközi trendekhez,
- törekedjünk arra, hogy törzsvendégeink száma és az általuk elköltött jövedelem növekedjen. (Panyor et.al, 2002)

3.1. TERMÉKFEJLESZTÉS ÉS MARKETING-MIX

A turisztikai termékfejlesztés, a turisztikai termék új jellemzőinek, szolgáltatásainak, arculatának kialakítása során figyelembe kell vennünk és át kell gondolnunk olyan elemeket is, amelyek alapvetően a marketing-mixben jelennek meg.

3.1.1. Ár (price)

Az első figyelembe veendő tényező az *ár (price)*. Az ár szerepe azért fontos, mert ez a bevétel és részben a profit forrása. A bevételen keresztül forrást teremt a termékbővítésre, új termékek kialakítására, ami nagyon lényeges, hiszen a fogyasztói igények és a környezet változása megköveteli a szolgáltatások bizonyos elemeinek átalakítását, illetve új termékek bevezetését, melynek költségeit a szolgáltató a megtermelt profitból tudja fedezni. Ezen kívül az ár az egyik legfontosabb értékelési kritérium a vásárlás során, befolyásolja a közbelső és végső fogyasztókat, felhasználókat. A turisztikai termék ára hatással van a piaci részesedés alakulására is, hiszen az ár a piaci verseny egyik eszköze. A turisztikai termékek magas szolgáltatás-tartalma az árazásra is jelentős hatása van, hiszen a termékek általában jelentős kiadást jelentenek az egyének, háztartások számára, a fogyasztók árérzékenyek, azonban a turisztikai termék alapvető tulajdonságából, a megfoghatatlanságból eredően gyakran a minőség mércéjének tekintik az árat. A fogyasztók hosszú döntési folyamata miatt az árakat célszerű a termék értékesítése előtt 6–12 hónappal meghatározni. (Mayer, 2006; Bauer–Berács–Kenesei, 2007)

3.1.2. Hely (place)

A marketing-mix következő eleme a *hely (place)*. Ez az elem nem az attrakciók, szolgáltatások elhelyezkedését jelenti, hanem azokat az értékesítési pontokat, ahol a turista megvásárolhatja a terméket. Az elosztási csatorna tehát a turisztikai szolgáltató és a potenciális fogyasztó között közvetítő szervezetek és egyének rendszere, amely utóbbi számára a termék könnyebb elérhetőségét és fogyasztását biztosítja. A turizmusban különösen fontos az elosztási csatornák kérdése, mivel itt sok más szolgáltatói szektortól eltérően, kiterjedt közvetítői hálózat működik, hiszen a szolgáltató és az általa kínált termék sokszor távol található a fogyasztó lakóhelyétől. Természetesen beszélhetünk közvetlen értékesítésről is, a szolgáltató közvetítő bevonása nélkül is elérhetővé teheti termékét a fogyasztó számára. (Mayer, 2006; Bauer–Berács–Kenesei, 2007)

3.1.3. Eladásösztönzés (promotion)

A harmadik összetevő, amelyet mindenképpen szem előtt kell tartanunk egy termék fejlesztése során, az *eladásösztönzés (promotion)*. A promóció nagyon fontos, hiszen annak során tudatjuk a külvilággal azt, hogy mi az, amihez értünk, mi az, amit kínálunk. Ez azonban nem egyszerű közlés, információátadás, hanem a fogyasztó meggyőzésére és befolyásolására irányuló tevékenység, melynek célja az eladások növelése. Az eladásösztönzés lényege tehát egy adott termékre, vagy az egész cégre vonatkozó ismeretek hatékony átadása a fogyasztók számára. Az eladásösztönzés eszközei nagyon sokrétűek, kommunikációs mix-ként is szokták emlegetni, amely a reklám, személyes eladás, eladásösztönzés, PR elemekből áll. (Mayer, 2006; Bauer–Berács–Kenesei, 2007)

3.1.4. Emberek (people)

A turisztikai szolgáltató és a termék sikerében nagy szerepe van a turisztikai vállalkozások alkalmazottainak, menedzsereinek, a helyi lakosságnak és a látogatóknak is (*emberek – people*). A turisták többnyire más emberekkel együtt veszik igénybe a turisztikai szolgáltatásokat, akik negatív, illetve pozitív irányban befolyásolhatják a termék fogyasztását. A szolgáltatást nyújtó szervezet alkalmazottainak, különösen a vendéggel közvetlenül érintkező személyzetnek a kedvessége, barátságossága, képzettsége szintén fontos tényezők a szolgáltató és kínálatának eredményessége szempontjából, hiszen a kedves alkalmazottak fokozzák a vendég termékkel kapcsolatos elégedettségét, elősegítve az újrafogyasztást. (Mayer, 2006.)

3.1.5. Termék és szolgáltatás-összeállítás (packaging)

A következő jelentős, a turisztikai termék sikerét meghatározó elem a *termék és szolgáltatás-összeállítás (packaging)*. A turisztikai termékek alapvetően csomagként jelennek meg a piacon. Lényeges fontosságú az, hogy ezt a csomagot a fogyasztói igényeknek megfelelően állítsuk össze, hiszen ezek összeállítása, illetve vásárlása mind a szolgáltatók, mind a fogyasztók számára különféle előnyökkel jár.

(Mayer, 2006; Bauer–Berács–Kenesei, 2007)

3.1.6. Szervezés (programming)

A következő elem, a *szervezés (programming)* ugyan szoros kapcsolatban áll az előzővel, de nem elég tudni azt, hogy mit kell tartalmaznia egy turisztikai termékcsomagnak, érteni kell ahhoz is, hogy ezek az összetevők a megfelelő helyen, a megfelelő időben és a megfelelő állapotban álljanak rendelkezésre. A csomagban foglalt szolgáltatások nem mindig elegendők ahhoz, hogy kielégítsék a fogyasztók igényeit, így a helyszínen további programokra is szükség van. (Mayer, 2006)

3.1.7. Kapcsolattartás (partnership)

Fontos még a kapcsolattartás (partnership) is, hiszen a szolgáltatók között létrejövő kooperációk, stratégiai szövetségek egyrészt elősegítik a piacon történő hatékonyabb megjelenést, másrészt pedig megkönnyítik a csomagok összeállítását is. A turizmusban az egyéni siker érdekében a különböző érdekekkel rendelkező és más-más (rész) célokat követő szervezetek együttműködésének megteremtésére van szükség. (Mayer, 2006)

3.2. TERMÉKFEJLESZTÉS AZ EGÉSZSÉGTURIZMUSBAN

Ahhoz, hogy az új, vagy már meglévő egészségturisztikai termékek sikeresek legyenek és a lehető legkésőbb kerüljenek a termék életgörbe hanyatlás fázisába, vagy esetleg kikerüljenek onnan, az egészségturizmus kínálatának fejlesztésére és termékfejlesztésre van szükség. Többféle turizmusfejlesztési módszer létezik, azonban Smith és Puczkó véleménye szerint az egészségturizmusban leghatékonyabbnak és leginkább alkalmazhatónak a többszintű tervezés tekinthető. A többszintű tervezés során integrálják a nemzeti egészségturisztikai stratégiákat, regionális fejlesztéseket, valamint a helyi desztináció-és létesítménymenedzsmentet. Gyakori, hogy az egészségturizmus gondos kezelést igénylő természeti erőforrásokra, kincsekre épül, ezért a fejlesztés során fontos, hogy tisztában legyünk annak hatásaival, valamint kövessük a fenntarthatóság és a környezetbarát gondolkodásmód elveit. A létesítmények helyszínét nagy körültekintéssel kell megválasztani és az építkezések során szigorú szabályokat kell betartani. Olyan fejlesztési filozófiát kell létrehozni, amely a tervezési folyamat minden aspektusát áthatja, a helyszín kiválasztásától egészen a szolgáltatások nyújtásáig. Ez egy nagyon összetett folyamat, amely a turizmus különböző formái közül az egészségturizmust különösen érinti. (Smith–Puczkó, 2009)

4. AZ EGÉSZSÉGTURIZMUS RENDSZERE

Ebben a fejezetben elsősorban az egészségturizmus rendszerét tekintem át, azonban kitérek annak légszennyezéssel való kapcsolatára és a gazdasági vonatkozásaira is. Főként a kiváló természeti adottságokra és a hatalmas hazai kínálatra való tekintettel az egészségturizmus jelentős szerepet tölt be hazánk turisztikai kínálatában. Az egészségturizmus alapját képező természetes és mesterséges, ember alkotta vonzerők széles körű és komplex hasznosítást tesznek lehetővé, valamint a turizmus további ágazataihoz képest csak kisebb mértékű szezonális ingadozást mutatnak, így az egészségturizmus fejlesztése hozzájárulhat a hazai turizmus nagyfokú időbeni és térbeni koncentráltságának csökkentéséhez. (OEFS, 2007)

4.1. EGÉSZSÉGTURIZMUS

Az egészségturizmus a fejlődési tendenciák alapján a 21. század első évtizedének egyik legfontosabb turisztikai szegmense, egy olyan összetett fogalom, amelynek meghatározásával kapcsolatban nem alakult ki konszenzus sem a turisztikai, sem pedig az egészségügyi szektorban. Ennek oka, hogy jelentős különbségek tapasztalhatók a nemzetközi piacon az egyes országokban használt definíciókat illetően.

(Rátz, 2001; Smith–Puczkó, 2009)

Goodrich és Goodrich megfogalmazása szerint az egészségturizmus az, „...amikor egy turisztikai létesítmény (például szálloda) vagy turisztikai célpont (például a svájci Baden) meglévő szépsége mellett egészségügyi szolgáltatásait és létesítményeit is céltudatosan reklámozva igyekszik odavonzani a turistákat. Eme egészségügyi szolgáltatások körébe beletartozhat az üdülő vagy a szálloda saját szakképzett orvosai és ápolói által végzett orvosi vizsgálat, speciális diéta, akupunktúra, a transzvitális injekció, vitaminkoktélbevitel, különböző betegségek például ízületi gyulladás speciális orvosi kezelése és a gyógynövény-készítményekre épülő kezelés.” (Smith–Puczkó, 2009, p. 3.)

Az egészségturizmus fogalmának – magyar sajátosságokkal teli – meghatározására 2005-ben, a II. Nemzeti Fejlesztési Terv előkészítése során alakult ki egyetértés az Egészségügyi Minisztérium és a Magyar Turisztikai Hivatal között. (Országos egészségturizmus fejlesztési stratégia-OEFS, 2007, p. 9.)

Az általuk megalkotott definíció szerint „Az egészségturizmus a gyógy- és wellnessturizmust átfogó fogalom, a turizmusnak azon területét jelenti, ahol a turista utazásának fő motivációja az egészségi állapotának javítása és/vagy megőrzése, tehát a gyógy-

gyulás és/vagy megelőzés és ennek megfelelően a célterületen tartózkodása alatt igénybe is vesz egészségturisztikai szolgáltatás(oka)t.” (OEFS, 2007, p. 9.)

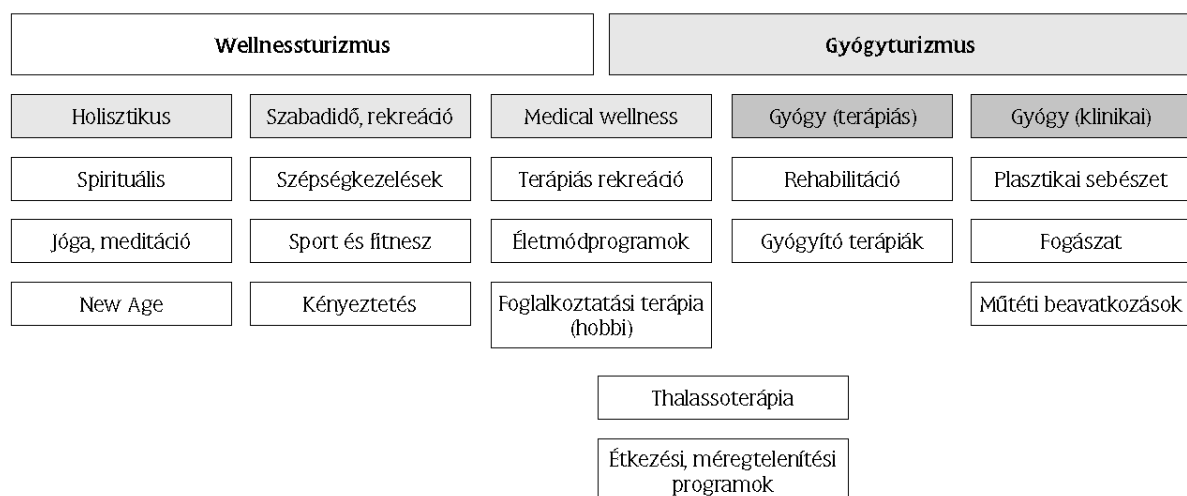
A definíciók alapján tehát megállapíthatjuk, hogy az egészségturizmust tekintve két fő fogyasztói szegmenst lehet meghatározni:

- Egészséges emberek, akik relaxációs lehetőségnek, élménynek tekintik a felkeresett desztináció természeti erőforrásait, illetve az igénybe vehető szépség-, fitness- és egészségmegőrző programokat.
- Beteg emberek, akik egészségi állapotuk javulását várják a természeti erőforrások (például gyógyvíz, klíma) gyógyhatásától és az igénybe vehető egyéb terápiás kezelésektől. (Kardos, 2011. p. 58.)

Az egészségturizmusnak két fő altípusát határozhatjuk meg. Az egyik a wellness turizmus, a másik pedig a gyógyturizmus, melynek célja az olyan speciális létesítményekben történő egészségi állapot javítás, gyógyulás, rehabilitáció, ahol természetes gyógytényezőkre alapozott orvosi gyógymódokat alkalmaznak és az egészségügyi szolgáltatások mellett turisztikai szolgáltatásokat is kínálnak. A másik pedig a wellness turizmus, melynek célja a termál-, gyógy- és élményfürdőre, vonzó környezetre alapozott olyan turisztikai szolgáltatások nyújtása, melyek segítenek az optimális egészségi állapot, a testi, lelki és szellemi egyensúly elérésében. (Kardos, 2011. p. 58.)

Az egészségturizmus új keresleti trendjeinek vizsgálatai alapján azonban elmondható, hogy a két típus között találhatók átfedések is, valamint az, hogy a hangsúly egyre inkább az átfogó wellness élményre helyeződik. (Sziva, 2010)

1. ábra: Az egészségturizmus területei

Forrás: Sziva, 2010

4.2. WELLNESS TURIZMUS

A wellness turizmus célja a termál-, gyógy- és élményfürdőre, vonzó környezetre alapozott, olyan jellegű turisztikai szolgáltatások nyújtása, amelyek segítenek az optimális egészségi állapot, a testi, lelki és szellemi egyensúly elérésében.

(Kardos, 2011, p. 58; OEFS, 2007)

A wellness mára közkeletű kifejezéssé vált. A szó a „well-being” (jólét) és „wholeness” (teljesség) szavakból született. A wellness holisztikus értelemben a testi, lelki, szellemi egészség megteremtését szolgáló életstílus. A wellness a hétköznapiakban is alkalmazott életfilozófia, mely egyet jelent a betegségek megelőzésével (prevencióval), az egyéni harmónia kialakításával és az életöröm érzésével. Az életstílus képviselői aktívan kívánnak tenni az egészségük érdekében, nem csupán a passzív pihenés és menekülés vágyával utaznak. Ez az aktivitás magába foglalja a mozgást, az egészséges táplálkozást, a relaxációt, a kényeztetést és a kiteljesedést szolgáló életmód-programokat is, például stresszkezelési és mentálhigiéniai kurzusokon való részvételt, vagy olyan főzőiskolák látogatását melyek az egészséges helyi ételek, ízek megismertetését szolgálják. A wellness turizmus olyan összetett egészségturisztikai szolgáltatásokkal célozza meg egyszerre a fizikai állapot és az állóképesség javítását, valamint a testi-lelki harmónia megteremtését, amelyek más (kulturális vagy természeti) turisztikai programelemekkel alkotnak vonzó egységet. (Sziva, 2010)

A wellness turizmus célja tehát az egészségmegőrzés, amelynek során az az egészséges emberek szabadidejükben, saját költségükön vagy kiegészítő/magánbiztosítók finanszírozásával egészségügyi elemeket is tartalmazó turisztikai szolgáltatáscsomagot vesznek igénybe. A wellness szolgáltatók vonzó környezetben, szórakoztató módon, komplex egészség-megőrzési, prevenciós programot kínálnak a vendégek számára és lehetőséget nyújtanak az egészséggel kapcsolatos tudás megszerzésére.

(OEFS, 2007, p. 10.)

4.3. GYÓGYTURIZMUS

„A gyógyturizmus az állandó lakóhelyen kívül, gyógyüdülőhelyen vagy gyógyászati létesítményben való ideiglenes – de meghatározott minimális idejű – tartózkodás, amelynek célja orvosi gyógymódok alkalmazásával valamilyen meglévő betegség gyógyítása.” (Rátz, 2001; OEFS, 2007)

A gyógyturizmus fő motívuma a gyógyulás, a rehabilitáció. Ennek során a nem sürgősségi ellátásra szoruló beteg emberek elsődlegesen egészségügyi szolgáltatásokat vesznek igénybe, azonban ezeket szabadidejükben turisztikai szolgáltatásokkal is kiegészítik. Az igénybe vett egészségügyi szolgáltatások a kötelező egészségbiztosító által finanszírozott szolgáltatások is lehetnek. (OEFS, 2007, p. 10.)

A gyógyturizmusnak két alapvető területe határozható meg. Az egyik a hagyományos gyógytényezőkre épülő (ún. terápiás) gyógyturizmus, a másik pedig az egészségügyi turizmus. (Sziva, 2010)

A terápiás gyógyturizmus tipikusan valamely természeti gyógytényezőre (például gyógyvíz, gyógybarlang, mikroklíma, mofetta, gyógyiszap) épül, a gyógyászati és turisztikai szolgáltatások közül a fő hangsúly a gyógyászon van, melyet csak kiegészítenek az általános turisztikai szolgáltatások és vonzerők. (Sziva, 2010)

Az egészségügyi turizmus vagy más néven klinikai turizmus alatt azokat az utazásokat értjük, amelyek során az utazó saját döntéséből egészségügyi beavatkozáson esik át (ortopédiai, kardiológiai kezelés). Az egészségügyi beavatkozáson elsődlegesen a hagyományos orvostudomány kezeléseit értjük, amelyeket kiegészíthetnek az alternatív és terápiás gyógyászat módszerei is. (Sziva, 2010)

4.4. LÉGSZENNYEZÉS, LÉGÚTI BETEGSÉGEK ÉS EGÉSZSÉGTURIZMUS

A levegő természeti környezetünk egyik legfontosabb alkotóeleme, ezért nagyon fontos, hogy szükséges mennyiségű és minőségű álljon rendelkezésünkre belőle. A megfelelő minőségű és mennyiségű levegő az egészséges emberi élet nélkülözhetetlen feltétele, az emberi szervezet anyagcseréjének egyik legfontosabb összetevője. A levegő termelési és közlekedési szempontból is fontos nyersanyag és üzemanyag. A termelés melléktermékeként azonban bolygónk légkörébe hatalmas mennyiségű hulladékot „pumpálunk”, globális mértékben naponta sok millió tonna szennyeződés kerül az atmoszférába. A Földet körülvevő levegőburok kiterjedését a szakemberek 300 km-re becsülik. Földrajzi szempontból, a földi

életjelenségeket tekintve a légkört egy viszonylag vékony rétegnek tekinthetjük, hiszen tömegének fele 5,5 km alatt, 75%-a pedig az alsó 10 km-es gömbhéjban helyezkedik el. (Bodnár L. et. al. 1999)

A levegőszennyezés szempontjából az ember számára az alsó 10 km-es héjnak van a legnagyobb szerepe. E réteg alsó sávjában él és dolgozik az ember. A felgyorsult gazdasági fejlődés következtében egyre több antropogén eredetű idegen szennyezőanyag, ezekkel együtt pedig egyre több olyan toxikus, karcinogén (rákképző) anyag kerül a légkörbe, amelyek az állat és növényvilágra, illetve az emberre egyaránt veszélyesek.

(Bodnár L. et. al. 1999)

A Földi légkör elszennyeződésének köszönhető az is, hogy világszerte egyre többen szenvednek valamilyen légúti megbetegedésben. A leggyakoribb ilyen megbetegedés az asztma és a különféle allergiák. Láthatjuk tehát, hogy a légúti allergiák kialakulásáért nem csak a különféle növények pollenanyagai felelősek. Dr. Müller allergológus véleménye szerint a levegőszennyezés megsokszorozza a pollen-allergia veszélyét. ((idézi: Schnier Mária, levego.hu) A parlagfű esetében például a növény pollenfelületére tapadó, a levegőből származó koromszemcsék miatt kerül pollen a nyálkahártyára, ahol a koromból képződő kátrány elősegíti a pollenanyag nyálkahártyán való átjutását. A szervezet ezután természetesen megpróbál védekezni az idegen anyag ellen és így jön létre az allergiás tünetegyüttes. (levego.hu)

Az allergia az immunrendszer fokozott, kóros reakciója az allergénekre. Az allergének azoknak az anyagoknak a fehérje-alkotórészei, amelyek a túlérzékenységet okozzák. A túlérzékenység egy kóros állapot, melyet az egyénekre különféleképpen ható külső ingerek okoznak. A légúti allergia az orrnyálkahártya gyulladásával jár és szénanátha formájában jelentkezik, de akár az egész hörgőrendszert érintheti, ekkor már allergiás asztmáról beszélünk. (Mclaughlin, 2000)

Az allergia mind a gyermekkori, mind pedig a felnőttkori asztmás betegségek nagy részének kialakulásában komoly szerepet játszik. Az allergia és az asztma gyógyítására jelenleg nincs hatékony módszer, ezért a legtöbb, amit az ember tehet, hogy megelőzi e betegségek kialakulását, illetve kordában tartja a tüneteket és gondoskodik arról, hogy azok csak a lehető legkisebb mértékben befolyásolják mindennapi életét.

(Mclaughlin, 2000; 50plusz.hu)

Az allergiás megbetegedések száma világszerte egyre nő. 2011-es adatok alapján az allergia a világ lakosságának 15%-át érinti, míg az allergiások 20–30%-a fejlett országokban él. (Laidi, 2011)

Az asztmások száma szintén magas, az Egészségügyi Világszervezet 2008-as becslése alapján nagyjából 300 millió ember él ezzel a betegséggel a Földön és évente több mint 250.000 beteg hal bele a kórba. (Shea et.al, 2008)

Az allergia és az asztma kezelésére többféle módszer létezik. Ezek közül az egyik a klímaterápia, amely történhet felszín alatti, illetve felszín feletti klimatikus gyógyhelyeken is. Felszín alatti gyógyklímák alatt a gyógybarlangokat értjük, melyeknek két fő típusát (hideg és meleg) különböztethetjük meg. A hideg barlangok a bennük található mikrobiológiailag csaknem teljesen steril, magas kalcium és magnézium-ion tartalmú levegő következtében jótékony hatással vannak a légúti megbetegedésekre. A meleg barlangok a mozgásszervi panaszokkal küzdők számára vannak jótékony hatással, azonban az OGYFI nyilvántartása szerint Magyarország nem rendelkezik ilyen típusú barlangokkal. Hazánkban öt darab hideg gyógybarlang és három darab felszín feletti klimatikus gyógyhely található. (Boros et. al, 2011. p. 43.)

4.5. AZ EGÉSZSÉGTURIZMUS GAZDASÁGI VONATKOZÁSAI

Az egészségturizmusnak számos előnye van, ezek közül különösen fontos az, hogy sok szolgáltatást foglal magába, így a tartózkodási idő és a költség is magasabb más turizmus típusokhoz képest. Emellett a piaci szegmens is stabilnak mondható, hiszen az életkor kitolódásával és a színvonal emelkedésével nagy tömegek válnak az egészségturizmus potenciális fogyasztóivá. Jelentős a visszatérő vendégek aránya is, arról nem is beszélve, hogy az egészségturizmus jól társítható más szabadidős turizmus elemekkel. Mindezek mellett az országimázst tekintve is pozitív hatást fejt ki, hiszen magas presztízsértékű turizmusforma, amely fejlett technológiát és nagy szakképzettséget igényel. Magyarország turizmusának fejlesztése szempontjából az egészségturizmus az utóbbi évek és a jövő egyik legígéretesebb terméke. (Kardos, 2011. p. 58.)

A közvetlen turisztikai, gazdasági hatások mellett jelentősek a betegség miatt jelentkező terhek, a jövedelempótló támogatások és a munkaerő-kiesés. A gyógyítás és rehabilitáció költségén túl mindez visszahat a gazdaságra, azaz költségnövelő hatású. A munkavállalók egészségkárosodása okán kieső jövedelmek miatt a csökkenő fogyasztás gazdasági növekedést mérséklő hatású. (Kincses, 2010)

5. ÉSZAK-MAGYARORSZÁG TURISZTIKAI RÉGIÓ

Az Észak-Magyarországi Régió az Északi-középhegység és az Alföld északi szélén helyezkedik el. Északon Szlovákia, nyugaton a Budapest-Középdunavidék, Közép-Magyarország, délen az Észak-Alföld, keleten pedig az Észak Alföld Régió határolja. A régió területén három megye található, Borsod-Abaúj-Zemplén, Heves és Nógrád. (ÉMFS, 2006; Bujdosó–Kovács, 2011)

A természetföldrajzi környezetet vizsgálva, földrajzi és természeti adottságok alapján megállapítható, hogy ez az ország egyik legváltozatosabb régiója. Az Észak-Magyarország Idegenforgalmi Régió az Északi-középhegységet alkotó hegységek, a közöttük elhelyezkedő medencék és dombságok, valamint az Alföld találkozásánál helyezkedik el. A terület akár a „legek régiója” nevet is viselhetné, hiszen itt található az ország legmagasabb pontja, a legmagasabban fekvő és legkisebb települése, ezen kívül ez a régió Magyarország „leggazdagabb barlangelölő vidéke” is. A terület természeti adottságai közül éghajlata kiemelkedik, mely az északi fekvés és a magasabb felszíni formák miatt eltér az országos átlagtól. A klíma és a magaslati éghajlat lehetővé tették, hogy a régióban több klimatikus gyógyhely is létre jöjjön, hiszen 800-900 méteres magasságon már a magashegységihez hasonló biológiai hatások alakulhatnak ki. A régió nem csak a felszín feletti gyógyklímák tekintetében tölt be meghatározó szerepet, hiszen Magyarország öt minősített gyógybarlangja közül kettő (Béke-barlang, Szent István-barlang) is itt található. (Bujdosó–Kovács, 2011)

Az Észak-magyarországi Régió ritkaságokban gazdag, változatos természeti adottságokkal rendelkező terület. Ennek köszönhetően nagy a védett/védelemre váró területek kiterjedése is. A régióban három nemzeti park (Duna-Ipoly, Bükk, Aggteleki), számtalan természetvédelmi terület, tájvédelmi körzet található. (Bujdosó–Kovács, 2011)

A régió megközelíthetőségéhez nagyban hozzájárult az M3-M30-as autópálya megépítése, de egyes perifériás térségek elérhetőségében nagy szerepet játszanak a kétszámjegyű főutak is (21, 24, 25, 26, 27, 37), amelyek azonban áteresztő képességük és minőségük miatt fejlesztésre szorulnak. (Bujdosó–Kovács, 2011)

5.1. ÉSZAK-MAGYARORSZÁG ÉS AZ EGÉSZSÉGTURIZMUS

Az Észak–Magyarországi régió vonzó célpont azon turisták számára, akik pihenésük idején testi és lelki felüdülésre, regenerálódásra vágnak. A régió egészségturizmusának legfőbb erőssége a széles kínálati paletta, tehát a víz mellett a klimatikus gyógyhelyek és az országban egyedülálló szén-dioxid gázon alapuló gázfürdő kínálat jelenléte. A kínálatot tovább színesítik az egyediségek, az egri Török Fürdő, a korábban már említett mátraderecskei és parádi mofetta, a miskolctapolcai barlangfürdő, vagy az egerszalóki hőforrás. Az egészségturisztikai kínálatot tovább erősítik a komplexen megjelenő kiegészítő szolgáltatások (bor-gasztró, kultúra, stb.) melyek nem találhatók meg ilyen komplexen Magyarország más területein. (ÉMFS, 2006)

A régió termálvizeinek gyógyító hatása régóta ismert, az erre alapozott fürdőstruktúra több száz éves hagyományokra épül (Eger Török Fürdő, Parád, Miskolc-Tapolca, stb.) A XX. századi szénhidrogén-kutatások nyomán újabb gyógyhatású termálvízkészleteket tártak fel (pl: Egerszalók, Mátraderecske, Sárospatak, stb.). A régióban található vízkincs sajátossága, hogy az egyes kutak, fürdők vizeinek összetétele és jellemzői különbözőek, ezáltal különféle betegségek gyógyítására alkalmasak. A régió legjelentősebb fürdői Egerben, Egerszalókon, Bükkszéken, Mezőkövesden, Miskolctapolcán, Bogácson és Mátraderecskén találhatók. (ÉMFS, 2006)

A Mátra klimatikus viszonyait megvizsgálva láthatjuk, hogy a régió a klimatikus gyógyhelyek, a szárazfürdők, a jószaói és lillafüredi cseppkőbarlangok speciális gyógyító hatásának köszönhetően is egyedülálló egészségturisztikai értékkel bír. A Kékes és a Galyatető magaslati éghajlathoz hasonló biológiai hatásokkal rendelkező üdülőhelyei kitűnően enyhítik az idült légzőszervi betegségben, ipari porártalomban szenvedők panaszait. A betegek gyógyítását a Kékestetőn található Mátrai Állami Gyógyintézetben és Mátraházán végzik. A Karancs-Medves Tájvédelmi Körzet szubalpin klímája az asztmatikus betegségek gyógyítására alkalmas. (ÉMFS, 2006)

A régióban 2013-as adatokat alapul véve 8 darab gyógyfürdő, 2 darab gyógybarlang és 1 darab gyógygázfürdő található, minősített gyógyhelyeinek száma pedig 4. Az itthon.hu-ról nyert információk alapján az Észak-Magyarországi régióban jelenleg 2 db kétszallagos, 18 db háromszallagos, 23 db négyoszallagos, valamint 2 db ötszallagos szálloda található. (itthon.hu)

A 2010-es évben a régió szálláshelyeinek kapacitása 34.754 férőhely volt, ebből 8.651 volt szállodában. 2010-ben 627,2 ezer vendég szállt meg a régióban, a vendégforgalomból Borsod-Abaúj-Zemplén és Heves megye egyaránt 46%-kal, Nógrád 7%-kal részesedett. Észak-Magyarországon a belföldi turizmus dominál, 2010-ben a régió szálláshelyein megszállt vendégek 85%-a belföldről érkezett, a külföldről érkező vendégek aránya Borsod-Abaúj-Zemplén megyében volt a legmagasabb (19%), ami 4,1 százalékponttal meghaladta a régiós átlagot. 2005-ös adatokhoz képest, csak ebben a megyében figyelhető meg emelkedés a külföldi vendégek számát illetően. (KSH, 2013)

A régióban 3 országos jelentőségű gyógyfürdő található, Miskolcon, Parádfürdön és Mezőkövesden. (OEFS, 2007)

A régió fürdőinek személyforgalma a 2012-es évben 3.120.000 fő volt, ebből mindössze 114.000 fő érkezett OEP támogatással. (KSH, 2013)

5.2. BARLANGOK

Magyarországon a barlangok természeti-, történeti és gazdasági jelentőségük alapján 1961 óta védeltséget élveznek. Teljeskörű védelmüket az is indokolja, hogy az egyedi, helyhez kötött képződményekben a külső beavatkozások visszafordíthatatlanok, a sérülések gyakorlatilag véglegesnek tekinthetők. 2003-as adatok szerint a magyarországi barlangok száma megközelíti a 3700-at, közülük a 132 legjelentősebb pedig fokozottan védett természeti értékeink közé tartozik. Barlangjaink közül kilenc a nagyközönség számára kiépítetten, egy gyógyfürdőként, egy pedig szaunaként üzemel. Ezen kívül, mint már említettem, öt darab minősített gyógybarlang található országunk területén (Abaligeti-, Béke-, Tapolcai Kórház-, Szemlő-hegyi- és Szent István- barlang). (Székely, 2003)

A barlangok az élettelen természeti-táji értékek kategóriájába tartozó természeti objektumok. A földtörténet eseménysorának, a hegységképződési, felszínfejlődési folyamatoknak, az éghajlatváltozásoknak, az evolúciónak az emlékeit őrzik a szaktudományok, az oktatás, valamint a tudományos ismeretterjesztés számára. A barlang a benne élő állat- és növényfajok különleges élőhelye, ezáltal különösen érzékeny, bonyolult és összetett rendszer, környezeti indikátor. A barlangi élettelen elemek kis változása is előidézhetheti a barlangi ökoszisztéma felborulását. (bnpi.hu)

Az 1996. évi LIII. természetvédelmi törvény szerint minden barlang védelem alatt áll. A törvény szerint „a barlang a földkérget alkotó kőzetben kialakult olyan természetes üreg, melynek hossz tengelye meghaladja a két métert és – jelenlegi vagy természetes ki-

töltésének eltávolítása utáni – mérete egy ember számára lehetővé teszi a behatolást.”
(1996. évi LIII. tv. 23§/3.)

A barlang védettsége a barlang egészére kiterjed (bejárat, teljes járatrendszer, kőzet, képződmények, formakincs, bármilyen halmazállapotú kitöltés, természetes élővilág, mesterségesen létrehozott bejárat vagy barlangrészeket összekötő szakasz). A barlangok védtségét az illetékes miniszter rendelheti el, illetve oldhatja fel. (1996. évi LIII. tv.)

Minden olyan tevékenység, ami a barlangok természetes állapotának változását idézheti elő, engedélyköteles. A barlangokkal kapcsolatos természetvédelmi kérdések a Természetvédelmi- és Vízügyi Minisztérium Természetvédelmi Hivatalának, valamint a nemzeti parkok igazgatóságainak feladatkörébe tartoznak. (bnpi.hu)

5.3. A BARLANGTERÁPIA

A barlangterápia (speleoterápia) a klímaterápia különleges formája. Már évszázadokkal ezelőtt megfigyelték, hogy a barlangok és a mesterséges földalatti üregek egyes megbetegedések esetén gyógyhatással rendelkeznek. A klimatikus hatású barlangok speciális mikroklímájának köszönhetően kedvező biológiai hatásokat fejtenek ki, elsősorban légző-és mozgásszervi megbetegedésekben szenvedők gyógykezelésére alkalmasak.

(Csermely, 1999)

A barlangok biológiai és kémiai ingerei a következők:

- 1) A barlangi mikrolíma levegője nagyon tiszta. A városok levegőjében lebegő részecskék 10.000 db/m³-es mennyiségével szemben a barlangokban kevesebb, mint 100db/m³ található, valamint a barlangi levegő mentes az allergénektől, gázoktól és a légutakat irritáló koromtól.
- 2) A pormentességet magyarázza a barlangok levegőjén nagy relatív páratartalma, amely oldja a légúti hurutot és ezzel elősegíti a váladék kiürülését. A barlangban lévő párára rátapadó mikroorganizmusok és por a vízpára súlya miatt hamar leülepszik, így ha mégis a légutakba kerülnek, ezek a párarészecskék csak a felső légutakig tudnak behatolni.
- 3) A barlang levegője mészdús és nagy kalciumtartalmú. A kalcium gyulladáscsökkentő hatású, amely antiallergiás hatást is jelent egyben.
- 4) Az általános közérzetet javítja a levegő magas negatív iontartalma is.

- 5) Elhelyezkedésének köszönhetően a barlang véd a frontbetörés okozta elektromos térerősség változásoktól, így az ott tartózkodók mentesülnek ezek kedvezőtlen biológiai hatásától.
- 6) A hideg barlangokban való szpeleoterápiát tüdőasztmás és egyéb légúti megbetegedésben szenvedőknek ajánlják. A kezelést napi 4–5 órás tartózkodással, több héten át, kúraszerűen végzik. A hideg barlangok emphysema, tüdőpangás, dekompenzáció és reumás megbetegedések esetén ellenjavalltak.
(Csermely, 1999)

6. KUTATÁSI TERV

A kutatásom célja a hipotézisekre vonatkozó válaszok megszerzése mellett az, hogy képet kapjak a Béke barlang korábban gyógybarlangként működő részének fénykoráról és jelenlegi állapotáról, valamint felderítsem, hogy milyen tényezők játszottak szerepet a gyógybarlang hanyatlásában. Emellett egészségügyi szakemberek bevonásával, egy versenytárs elemzésével és a létrehozandó termék potenciális vásárlóinak megkérdezésével fel kívánom mérni a gyógybarlangi kezelés keresleti és kínálat oldalát, meghatározva a szükséges kínálati és a potenciális kereslet által igényelt termékösszetevőket.

6.1. HIPOTÉZISEK

- H1: A mesterséges gyógyszerekből használt mennyiség csökkentése érdekében a vendégek keresik és szívesen igénybe veszik a természetes gyógyhelyeket.
- H2: A gyógybarlangi kúrán résztvevők többsége úgy érzi, hogy a kezelésnek köszönhetően tartós javulás tapasztalható az egészségügyi állapotában.
- H3: A gyógybarlang működésének újraindítása és gyógyászati céllal nyújtott szolgáltatások biztosítása nagyban hozzájárulna a település idegenforgalmának fellendüléséhez, új vállalkozások, új munkahelyek létrejöttéhez.

6.2. KUTATÁSI MÓDSZER MEGHATÁROZÁSA

A kívánt eredmények elérése érdekében kvalitatív (interjúk) és kvantitatív kutatást (kérdőívezés) is végeztem.

6.2.1. Kvalitatív

Strukturált interjú, Dr. Fehér Éva főorvossal, Dr. Lengyel Lászlóval, a tapolcai Deák Jenő Kórház Légzésrehabilitációs Osztályának osztályvezető főorvosával és a már nyugállományban lévő, de magánpraxist vivő Dr. Mucsi Imre tüdőgyógyász-főorvossal, az Aggteleki Nemzeti Parki Igazgatóság munkatársaival, Jószaftó előző polgármesterével és a tapolcai Hunguest Hotel Pelion gyógyászati részlegének vezetőjével.

A strukturált interjú során a kérdező úgy alakítja ki a kérdések sorrendjét, úgy szerkeszti meg az interjút, hogy egységes és ismételt alkalmazásuk lehetővé tegye az adatok összehasonlítását. Előre meghatározott tartalmú és sorrendű kérdések követik egymást, amely struktúrától az interjúkészítő nem térhet el. A strukturált interjú célja a magas stan-

dardizáltság biztosítása. A kérdések sorrendjének és tartalmának standardizálásával kivédhető a válaszok befolyásoltsága. Az ilyen befolyás veszélyeztetheti a begyűjtött adatok összehasonlíthatóságát. (Lehota, 2001)

6.2.2. Kvantitatív

A kvantitatív kutatásomat strukturált, külső helyszínen önállóan kitöltött kérdőívek segítségével végeztem.

A kérdőívek a társadalmi cselekvések mérésére alkalmatlanok, azonban a múltbeli és a jövőbeli feltételezett cselekvésekről adott önbeszámolókat összegyűjtésére alkalmasak. A kérdőíves vizsgálatokra az alacsony érvényesség és a magas megbízhatóság jellemző. A kérdőíves vizsgálatban kapott válaszokat tehát csupán az eredetileg vizsgálni kívánt probléma indikátorainak kell tekintenünk. (Babbie, 2000)

A kérdőívet a Google Űrlapok segítségével készítettem el és 2014. június 12-én tettem elérhetővé. A kérdőív lezárásáig, 2014. 10. 09-ig, azt összesen 255 fő töltötte ki, a kitöltések mindegyike értékelhető volt. A *minta mérete* tehát 255 fő.

A kutatás során vizsgált sokaság az asztmában, légúti allergiában és egyéb krónikus légúti betegségekben szenvedők. A minta elemeit a nem valószínűségi mintavételi eljárások közül a takarékos mintavételi eljárással választottam ki, valamint hólabda módszert is alkalmaztam. Ez azt jelenti, hogy a legkönnyebben elérhető asztmások és allergiások által használt fórumok tagjaival, valamint asztmás és allergiás ismerősökkel töltöttem ki, ezt pedig tovább bővítettem azáltal, hogy azokat ők is továbbadták más allergiás illetve asztmás ismerőseiknek. A fent említett módszereken kívül segítséget kaptam különböző szervezetektől is, így a kérdőívem szeptember elején megosztásra került az Aggteleki Nemzeti Park, az Élmény itthon, a Budai Allergiaközpont és a Van 1 percem Facebook oldalakon.

A személyek ismeretlen valószínűséggel kerültek a mintába, így az természetesen nem reprezentatív, azonban következtetések vonhatók le belőle a vizsgált sokaságra vonatkozóan.

6.3. A KÉRDŐÍV FELEPÍTÉSE

Az online kérdőív elkészítése során arra törekedtem, hogy felépítése dinamikus legyen, azaz a kitöltő személy által a korábbi kérdésekre adott válaszok alapján a számára feltett további kérdések az adott kitöltő érdeklődési körének megfelelőek legyenek. Ezzel a módszerrel sikerült elkerülnöm az ellentmondásos válaszokat és a bizonyos kérdések iránti tanúsított esetleges érdektelenséget.

A kérdőív négy fő részből állt. Az *első részben* a válaszadó gyógybarlangokkal, barlangterápiával kapcsolatos ismereteiről és a saját vagy közeli hozzátartozójánál megtalálható légúti betegségekről érdeklődtem.

Amennyiben a válaszadó vagy valamely családtagja szenvedett valamiféle légúti betegségben, a kérdőív *második részének* kérdéseit is kitölthette. Ebben a szakaszban arra kerestem a választ, hogy a korábban barlangterápián részt vett egyének részt vennének-e újra, az ilyesféle terápián tapasztalatot még nem szerzettek pedig szívesen elmennének-e életük első barlangi légzőkúrájára. A dinamikusan változó kérdéseknek köszönhetően természetesen lehetőségem volt arra, hogy a kapott pozitív, valamint negatív válaszok okait is felkutassam.

A *harmadik rész* a komplex gyógyturisztikai termékre, magára a természetes gyógyhelyre és a hozzá tartozó szálláshelyre vonatkozó érdeklődés intenzivitására, az elvárásokra és igényekre, valamint a potenciális fogyasztók által elfogadhatónak tartott költségekre kereste a választ.

A *negyedik*, egyben utolsó rész csupán néhány egyszerű demográfiai adatra vonatkozó kérdést tartalmazott, melyek segítségével a kitöltők életkorát, lakóhelyét és nemét ismertem meg.

7. AZ EMPIRIKUS KUTATÁS EREDMÉNYEI

Az elvégzett elsődleges kutatás két nagy részből áll. Első körben felkutattam a Béke barlang múltjáról szóló szakirodalmakat, majd interjúkat készítettem, végül pedig kérdőíves megkérdezést végeztem. Ebben a fejezetben a fenti módszerek segítségével elért eredményeket kívánom ismertetni.

A dolgozatom kapcsán elvégzett *kvalitatív kutatás* során elsősorban a Béke barlang jelenlegi helyzetét, a leggyakoribb légúti betegségek tüneteit, szövődményeit és jelentőségét tártam fel, valamint információkat gyűjtöttem a legjobb hazai példának tekinthető Tapolcai Gyógybarlang kapcsán.

7.1. A FEJLESZTÉS HELYSZÍNE

Hazánk harmadik, az Aggteleki-karszt második leghosszabb, a hőmérsékleti osztályozás szerint hidegnek minősülő (állandó 10 °C), felszín alatti rendszere a Béke-barlang. Ez a nagy kiterjedésű barlangrendszer a Baradla közvetlen szomszédságában, attól keletre, az Aggteleki-hegység karsztvonulatában fejlődött ki. Járatai helyenként csak 600 méteres távolságban húzódnak a Baradlától, azonban a barlangok nincsenek sem hidrológiai, sem atmoszferikus érintkezésben. A Béke-barlang teljesen különálló vízrajzi rendszerű, felszín alatti boltozott völgyhálózat. A barlang felmért járatrendszerének hossza 8743 méter. A barlang feltárását – előzetes karszthidrológiai vizsgálatokra támaszkodva – Jakucs László vezette. A szakemberekből és néhány környékbeli lakosból verbuválódott gárdának több sikertelen próbálkozás után a barlang végül 1952. augusztus 4-én tárult fel. A barlang területét már a feltárást követően, 1953-ban védetté nyilvánították, 1982-től fokozott védelem alatt áll, 1995-től pedig a világörökségét részét képezi. A barlang mindhárom ma ismert bejáratát mesterségesen nyitották meg, az aggteleki Felfedező-ági bejárata ma már természetvédelmi okok és balesetveszély miatt nem használatos. A barlangrendszer könnyebb megközelíthetősége érdekében 1954-ben Aggtelek területén nyitották meg a ma is használt Mesterséges főbejáratot, majd 1964-ben a Jósvalői kijáratot, amely a Gyógybarlang bejárata lett. (Kordos, 1984; Székely, 2003)

A Béke-barlang felfedezésének története azért is érdekes, mert ez volt az első olyan előre „megjósolt” barlangrendszer, amelynek felfedezése nem csupán a véletlen, hanem tudományos kutatómunka eredménye volt. A barlang első térképe a felfedezést követő években Jakucs László vezetésével készült el. E felmérés áttekintést adott a barlang nyomvonaláról, tájékoztatott a barlang és a felszín kapcsolatáról, azonban a Jósvalői kijá-

rat irányának kitűzéséhez nem volt kellően pontos. Erre a „nyílásra” azért volt szükség, hogy a barlang igénybe vehető legyen szanatóriumi célokra is és az asztmás betegek lépcsőzés, tehát fáradtság nélkül juthassanak be a kezelések helyszínére. A bejárat megépítésének érdekében 1963–64-ben a barlang fő ága újra felmérésre került, azonban a járatok minden részletre kiterjedő feltérképezése, topográfiai atlasza csak 1990–94-ben készült el. (Székely, 2003)

A Béke-barlang jelenleg is aktív, állandóan és teljes hosszában folyó patakvízzel rendelkező, eróziós úton keletkezett karsztbarlang. A barlang vízhálózatának gerincét a 7,7 méter átlagos esésű Komlós-patak adja. Speleológiai jelentőségéhez képest viszonylag kevés tudományos kutatás kapcsolódott a barlanghoz, azonban gyógyhatása már a feltárás során feltűnt. A kutatók sokszor teljes napon át mellig érő 10 °C-os vízben dolgoztak, végtagjaik sokszor az érzéketlenségig elgémberedtek, mégsem fázott meg közülük senki sem. Néhány alkalommal a kutatócsoport tagjai lázasan, meghűléses betegséggel mentek be a barlangba, azonban gyógyultan jöttek ki onnan. Az egyre gyarapodó megfigyelések később azt is bizonyították, hogy a barlang levegője leghatásosabban az asztmát és a bronchitiszes jellegű betegségcsoportokat gyógyítja. Jakucs a megfelelő szakorvosi csoportok figyelmét is felhívta erre a megfigyelésre, így a debreceni klinika Gyógyszertani Intézetének kutató munkaközössége már 1953-ban alapos kivizsgálás alá vette az érdekes és feltűnő jelenséget. A barlang levegőjében lévő penészgomba spórák és a talajban tenyésző alacsonyrendű talajgombák pontos és részletes vizsgálata során kiderült, hogy a Béke-barlangban 72 féle, részben addig ismeretlen fajhoz tartozó penészgomba él, amelyek egy része igen nagy hatású, részben addig ismeretlen antibiotikumot termel. (Kordos, 1984)

Jakucs László a barlangi levegőben lévő nedvesség sajátos kémiai összetételében látta a gyógyulások legfőbb okát. A szakember már az 1950-es években kimutatta, hogy jelentős nagyságrendi és minőségbeli különbségek vannak a terápiailag hatékony és a hatástalan barlangok légnedvességének vegyi alkotóelemei között. A gyógyhatásának bizonyult Béke-barlangból nyert kondenzvíz általában tízszer több kalciumionot tartalmazott a Baradla mintáinál, valamint jóval magasabb volt a barlang légnedvességének hidrokarbonát tartalma is. A vizsgálatok egyértelmű, egyenes arányú összefüggést mutattak ki a légzőkúra terápiás hatékonysága és a légtérből nyert víz kalciumtelítettsége között. (Kordos, 1984)

A mészsók barlangi légnedvességbe jutását a Béke-barlang esetén, a magas mennyezetről állandóan csepegő telített karsztvízcseppek lehullásakor bekövetkező erős porlódás következtében, a barlang levegőjében lebegő vízgömböcskék eredményezik. A Bé-

ke-barlangban ezt a hatást minden bizonnyal fokozza a barlangban található patak számtalan apró vízesése is, hiszen az ilyen zuhogóknál szintén nagy mennyiségű mészdús víz porlasztódik a levegőbe. (Kordos, 1984)

1959-ben dr. Kirchopf Márton vizsgálatai nyomán földalatti szanatóriumot létesítettek a Mesterséges főbejárat és a Nagy-tufa közötti termekben. A kezdeti sikereken felbuzdulva 1964-ben a Borsodi Szénbányászati Tröszt nyitotta meg a korábban említett Jósavfői kijáratot. A kijárat megnyitása után hamarosan elkészült a Komlós-forrás közelében található új szanatóriumi épület is, majd miután az Egészségügyi Minisztérium 1969-ben gyógybarlanggá nyilvánította a Béke-barlangot, rendszeressé válhattak a kúrák. Évekkel ezelőtt a Természetvédelmi Hivatal engedélye alapján a Gyógybarlang Kft. a jósavfői kijáratnál található két teremben, 340m²-en folytatott gyógytevékenységet. Az Egészségbiztosító hozzájárulásának hiánya miatt a kúra résztvevőinek száma azonban igen alacsony volt. (Csermely, 1999)

Dr. Adorján Barna nagyjából 30 évvel ezelőtti jelentése szerint a beutalt betegek akkoriban napi öt órát töltöttek a barlangban, három napon keresztül, fél órás szünetekkel. A felmérések alapján a kezelt betegek 40%-a tartósan, 33%-a pár hónapig, 15%-a csak a kúra ideje alatt volt tünetmentes, 12%-nál pedig nem történt értékelhető változás. (Kordos, 1984)

7.2. A BÉKE BARLANG JELENLEGI HELYZETE

A Béke barlang jelenlegi helyzetének feltárásához az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóságát, mint az állami tulajdonban lévő Béke barlang kezelőjét, valamint a korábban a gyógybarlangot magáncégként működtető Gyógybarlang Kft.-t és a barlangnak otthont adó település, Jósavfő Önkormányzatát kerestem fel. Kérdéseimmel a barlang korábbi szolgáltatásainak színvonalára, a vendégek elégedettségének szintjére, barlang bezárásának okaira és ennek következményeire, a kezelés sikerességére és a jövőbeni tervekre kívántam rálátást szerezni.

7.2.1. A működés beszüntetésének okai

A három szervezettől kapott válaszok néha egymásnak ellentmondók voltak, azonban a legtöbb dologban egyértelmű, mindhárom oldalról azonos válaszokat kaptam.

A nemzeti parki igazgatóság bár nem tudott pontos dátummal szolgálni, abban biztos volt, hogy a Béke barlang a 2013-as évben már nem működött gyógybarlangként.

Vizsgálódásaim során megtudtam, hogy a Gyógybarlang Kft. és az Önkormányzat információi alapján a gyógybarlangot nem zárták be, csupán az Országos Egészségbiztosítási Pénztár vonta meg a korábbi 100%-os költségtérítést az ide érkező betegektől, akik így, támogatás hiányában már nem kívánták igénybe venni a létesítmény által nyújtott szolgáltatásokat. A közelmúltban ráadásul lejárt a barlang gyógybarlang minősítése, az üzemeltető és a tulajdonos pedig nem hosszabbította meg azt, így a barlang elveszítette az Egészségügyi Minisztérium által korábban kiadott gyógybarlang minősítést is.

A működés megszűnésének okait illetően társadalombiztosítási támogatás megszűnését mindhárom fél megemlítette, az önkormányzat szerint azonban az üzemeltető és a tulajdonos közti jogvita is hozzájárult, a nemzeti park szerint pedig a tökehiány, a szükséges felújítás elmaradása és a 2010-es, a barlang belső terét átrendező árvíz is nagy szerepet játszott.

A válaszokat összegezve tehát arra a megállapításra juthatunk, hogy a Béke barlang gyógybarlang része jelen pillanatban nem működik, működése azonban bármikor, szinte azonnal elindítható. Mint említettem, a minősítések egy része már lejárt, azonban ezek megfelelő szándék és anyagi forrás birtokában bármikor pótolhatók, hiszen a természeti tényezők a korábbi állapotokhoz képest semmit sem változtak.

7.2.2. A gyógybarlang múltja

A gyógybarlanghoz korábban temérdek, az akkori elvárásoknak megfelelő színvonalú szolgáltatás kapcsolódott. Többek között szállásslátogatás, teljes ellátás, teljeskörű gyógybarlangi kezelés (orvosi felügyelet, aktív gyakorlatok, légzőgyakorlatok, tornák, stb.)

Az ide érkezőknek korábban nem csupán egy létesítmény kínált szolgáltatásokat, szállást maga a gyógyüdülő és magánszálláshelyek, ellátást pedig a falu étterme kínált az 1–3 hétig tartó terápiára ide érkezők számára. Természetesen egyéb, szabadidős szolgáltatások igénybe vételére is volt lehetőség, ilyenek voltak például az ismerkedési estek, környékbeli kirándulások, túrák, barlanglátogatások, horgászat, stb.

Ezek közül napjainkban már csak a szállásslátogatás üzemel, azonban kisebb intenzitással és elavult színvonallal.

Az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatósága szerint a gyógybarlang a '70-es és a '80-as években élte valódi fénykorát. Az ide érkezők akkoriban a szanatóriumi ellátásnál lényegesen színvonalasabb, faházakban, kétágyas szobákban történő elhelyezést kaptak, melyet a már korábban említett éttermi ellátás egészített ki. Részben az állami támogatás, részben pedig az akkoriban valóban jónak számító minőség miatt a vendégek elégedettek voltak ezen szolgáltatásokkal. Fénykorában a szálláshelyeket és az éttermet nem számítva a barlang közvetlenül 10 főnek adott munkát váltott műszakban és éves szinten 150–200 fő érkezett ide a gyógyulás, pihenés reményében.

7.2.3. A barlang és a település kapcsolata

Jósvafő előző polgármesterének elmondása alapján a gyógybarlangi tevékenység beszüntetése érezhetően hátrányosan érintette a települést. Sok munkahely megszűnt, a falu vendéglátó egységeinek bevétele jelentősen csökkent, valamint marketing szempontból sem volt közömbös az, hogy a kis település rendelkezik-e egy ilyen típusú gyógyhellyel.

A barlang működésének és a hozzá kapcsolódó szolgáltatások megszűnésével és a színvonal csökkenésével természetesen a látogatók köre is átalakult. A korábbi átlagosan 3 hetes tartózkodási időhöz képest manapság elsősorban egynapos (átutazó, túrázó, barlangászó) látogatók, valamint a hosszú hétvégékre érkezők jelentik a keresletet a jelenlegi szolgáltatások számára.

7.2.4. Jövőbeni tervek

A fejlesztést érintő tervek meglétével kapcsolatban a három megkérdezett fél egymástól teljes mértékben különböző véleményen van.

A nemzeti park szerint vannak tervek a gyógybarlang fejlesztésére és újraindítására, véleményük szerint a gyógybarlang és a hozzá kapcsolódó épületek felújítására és hozzájuk kapcsolódó infrastruktúra fejlesztésére lenne szükség, azonban elmondásuk alapján ez, a nagy anyagi vonzata miatt nagyon hosszú folyamat lesz.

A Gyógybarlang Kft. legjobb tudomása szerint finanszírozás hiányában nincsenek ilyesféle tervek. Véleményük szerint a magyar egészségügy a fejlett, korszerű gyógyszeres kezelés mellett nem tartja fontosnak azt, hogy a Béke barlanghoz hasonló természetes

gyógyhelyek teljes kapacitással és magas színvonallal működjenek, mert a gyógyszeres kezelés kifizetődőbb.

Az önkormányzat sajnos semmiféle ráhatással sem rendelkezik a gyógybarlangra vonatkozóan. Az előző polgármester véleménye szerint a döntéshozók részéről nincs igazán komoly szándék a működésre és a fejlesztésre irányuló megoldás kidolgozását tekintve. A barlang kezelési jogával az Aggteleki Nemzeti Park rendelkezik, a mesterséges táró és a közvetlen felszíni rész kezelője pedig a Gyógybarlang Kft.

A megkérdezett felek abban azonban egyetértettek velem, hogy barlang és a hozzá kapcsolódó kiegészítő szolgáltatások fejlesztése és újra működőképessé tétele turisztikai, egészségügyi és gazdasági szempontból egyaránt előnyös lenne és valóban igényes színvonal biztosítása esetén lenne rá kereslet.

Egészségügyileg számos szakirodalom, valamint a Gyógybarlang Kft. elmondása alapján a barlangban kezelt betegek állapotának nyomon követése érdekében készített „betegkartonok” bizonyítékkul szolgálnak arra, hogy az itt folytatott kezelés különösen a fiatalok esetén volt eredményes, de az idősebb vendégek gyógyszeresüksége is jelentősen csökkent, valamint évente ismétlődő kezelés esetén akár gyógyszermentessé is váltak. Az önkormányzat szempontjából a település esélyt kapna a turisztikai potenciál megőrzésére, fejlesztésére, a gazdaság élénkítésére, az új munkahelyek pedig növelnék a település lakosságmegtartó erejét.

A fentiekből tehát arra következtethetünk, hogy a barlang üzemeltetésében mindhárom közvetlenül érintett fél előnyösnek és kívánatosnak tartaná a létesítmény minőségi, korszerű fejlesztését és működésének újraindítását, azonban a megfelelő kommunikáció és együttműködés hiányában még az alacsonyabb költségeket igénylő tervezési folyamat sem kezdődött meg érdemben.

7.3. SWOT ANALÍZIS

2. ábra: SWOT analízis

Forrás: saját szerkesztés

7.4. SZAKEMBEREK VÉLEMÉNYE

Az előző alfejezetben felvázoltam a Béke barlang jelenlegi helyzetét, azonban úgy gondolom, hogy a hozzá hasonló gyógybarlangok jótékony hatásának bizonyításához szükség van szakemberek véleményére is. Mint korábban már említettem, három elismert pulmonológussal készítettem strukturált interjút a leggyakoribb légúti megbetegedésekről, ezek kezeléséről és a barlangterápiáról.

Szakterületük különbözőségéből adódóan kérdéseimre olykor teljes mértékben eltérő válaszokat kaptam, de a fő pontokban megegyeztek a vélemények.

Abban egyetértettek, hogy egyre többen szenvednek légúti betegségeken, valamint abban is, hogy a három napjaikban legelterjedtebb ilyen típusú megbetegedés a COPD (krónikus obstruktív tüdőbetegség), az asztma és az allergiás szénanátha. Fehér Éva információi alapján a COPD a halálloki statisztikák tekintetében jelenleg az 5. helyen áll, a WHO szerint azonban 2020-ra már a 3. helyet foglalja majd el. A betegek nyilvántartását hazánkban a tüdőgondozó hálózat végzi. Az interjúk során megtudtam, hogy jelen pillanatban körülbelül 200.000 regisztrált COPD-s beteg van, szakemberek szerint azonban a kórban szenvedő magyarországi betegek száma valójában 600.000-re tehető. Mivel a COPD sokáig szinte tünetmentes, a betegek sokszor nem is sejtik, hogy kezelésre szorulnak. Óriási jelentőségű a betegség korai kiszűrése és a légzésrehabilitáció megkezdése.¹

Az asztma egy krónikus gyulladásos légzőszervi betegség. Világszerte nagyjából 200 millió asztmás beteget tartanak nyilván (WHO), közülük évente 200–350.000 hal meg betegsége következtében. Magyarországon körülbelül 250.000 asztmás beteg szerepel a nyilvántartásban, ezen megbetegedések körülbelül fele allergiás eredetű. (KSH statisztikai évkönyv, 2012)

Asztmás megbetegedés esetén is hatalmas jelentősége van a légzőszervi rehabilitációnak, (aerosol terápia, barlangterápia) hiszen a betegek fokozott hörgőérzékenysége, a hörgők falában fellépő izomgörcs és a fokozott váladékképződés akadályozzák a légzést.²

Mint már korábban említettem, a Rhinitis allergia (szénanátha) a harmadik leggyakoribb légúti megbetegedés. Alapja, hogy az allergiás gyulladást okozó pollenek hatására olyan jellegzetes tünetek lépnek fel, mint a szemek viszketése, a könnyezés, az orrdugulás,

¹ Dr. Fehér Éva; Dr. Lengyel László; Dr. Mucsi Imre-interjú

² Dr. Fehér Éva-interjú

a fülviszketés és esetenként bőrkíütések. A betegek az allergiás időszakban az éjszaka is meglévő tünetek miatt sokszor képtelenek pihenni.³

Mucsi Imre elmondása alapján nem lehet meghatározni, hogy ezen betegségek mely korosztályt érintik leginkább, mert az allergiás eredetű megbetegedések génközvetítettek, azaz változó mértékben ugyan, de az adott ember egész életében okoznak panaszokat. A tünetek súlyossága az alkalmazott kezeléstől függ. Amennyiben nincs, vagy nem megfelelő a kezelés, a fent említett betegségek tünetei akár súlyossá, életveszélyessé is válhatnak. A laikus, orvosi véleményt nélkülöző, tünetek csökkentésére irányuló próbálkozások a tapasztalatok szerint sajnos gyakoriak, ám nagyon károsak, hiszen állandósuló nyálkahártya gyulladásokhoz vezethetnek, amely egy bizonyos szinten való túllépés után már szakember segítségével sem kezelhető hatékonyan. Az orvostudomány az említett betegségek diagnosztizálásához meghatározott protokollokat alkalmaz (vérkép, légzésfunkciós vizsgálatok, alapos anamnézis, PRICK teszt-bőrpóba). A betegségek leggyakoribb tünetei az orrfolyás, nehézlégzés és különféle hurutos tünetek.⁴

Mucsi Imre, Lengyel László és Fehér Éva abban szintén egyetértettek, hogy a fent említett megbetegedések természetes kezelésének, a tünetek mérséklésének leghatékonyabb és legnagyobb sikerrel alkalmazott módja az allergizáló anyagok kerülése. Erre egyaránt alkalmasak lehetnek a hegyvidékek (magashegyi klímaterápia), a gyógybarlangok (barlangterápia), tengerpartok (thalassoterápia). Dr. Fehér Éva az allergiás szezon legnehezebben elviselhető 3–4 hetére betegek nagy részének hegyi klímaterápiát, vagy barlangterápiát szokott javasolni. Az ilyesféle terápiák azonban önmagukban nem elegendők a betegek állapotának tartós és jelentős mértékű javításához, az alap a korszerű mesterséges, gyógyszeres kezelés, melyet előnyös természetes módszerekkel segíteni (pl. barlangi kúra).⁵

A különböző klímaterápiáknak, így a barlangterápiának is az a legnagyobb hátránya, hogy a terápia befejeztével a beteg visszatér lakóhelyére, tehát a kezelés során a légszennyezéstől mentes levegő jótékony hatásának eredményeképpen csökkenő nyálkahártya gyulladás a korábbi állapot kialakulásához hozzájáruló ingerek újbóli fellépésének köszönhetően újra erősödni kezd. Mint már korábban említettem, a hosszantartó siker eléréséhez részben ezért elengedhetetlen a gyógyszeres kezelés.⁶

³ Dr. Fehér Éva; Dr. Mucsi Imre-interjú

⁴ Dr. Mucsi Imre-interjú

⁵ Dr. Fehér Éva; Dr. Lengyel László; Dr. Mucsi Imre-interjú

⁶ Dr. Mucsi Imre-interjú

Dr. Lengyel László véleménye szerint a gyógyszeripar hatalmas fejlődése, a gyógyszerek hatékonyságának növekedése, az árak és a természetes módszereket érintő társadalombiztosítási támogatás csökkenésének köszönhető az, hogy a természetes gyógytényezők használata, mint például a barlangterápia is háttérbe szorultak. A doktor úr tapasztalata alapján a kezelés során a betegek állapota, fizikai teljesítőképessége látható javulást szokott mutatni.⁷

Fehér Éva főorvosnő szerint a barlangterápia kifejezetten alkalmas a légúti betegségek kezelésére, mivel a steril, hűvös és ritka barlangi levegő kedvezően befolyásolja a nyálkahártyát és a légzőizmokat, valamint egyaránt alkalmazható a három legfontosabb légzőszervi megbetegedés esetén. A barlangterápiának azonban egy komplex rehabilitációs programba kell épülnie. A kúra előtt a betegek állapotfelmérésen esnek át, csak a kezelési terv felállítása után kezdődhet meg a terápia. A lázas, fertőző, ízületi-vagy szívbetegségben szenvedők például nem alkalmasak a terápiára, a barlang, más betegek és a saját állapotuk megóvása érdekében.⁸

A természetes klímaterápiára irányuló kereslettel kapcsolatban egymástól nagyban eltérő válaszokat kaptam. Lengyel László elmondása alapján az országban 21 légzésrehabilitációs osztályán található nagyjából 800 darab ágy túlkínálatot jelent az egészségügy szempontjából, ám a gyógyturizmus a lehetőségekhez képest csak elhanyagolható mértékben hasznosítja ezt a természeti adottságot. Dr. Fehér Éva azonban teljesen más tapasztalatokkal rendelkezik. Elmondása alapján a klímaterápiára szorulóknak sokszor 1–1,5 évet kényszerülnek várakozni, mert a természetes gyógyadottságokkal rendelkező állami légzésrehabilitációs intézmények túlterheltek, alternatíva pedig jelenleg nem áll rendelkezésre.⁹

A tapasztalatok közötti ellentétek ellenére a megkérdezett orvosok véleménye az volt, hogy körültekintő tervezéssel, szakemberek bevonásával, megfelelő színvonalú szállás- és kiegészítő szolgáltatással, infrastruktúrával a gyógyturizmus keretén belül lenne kereslet és igény az ilyen típusú szolgáltatásra.

⁷ Dr. Lengyel László-interjú

⁸ Dr. Fehér Éva-interjú

⁹ Dr. Fehér Éva; Dr. Lengyel László-interjú

7.5. JÓ PÉLDA A VERSENYTÁRS-TAPOLCAI GYÓGYBARLANG

Hazánk legjobban kiépített, legtöbb szolgáltatást, legnagyobb kényelmet nyújtó és legtöbb kiegészítő szolgáltatással rendelkező gyógybarlangja Tapolcán található, jelenleg a Deák Jenő Kórház tulajdonában áll. A barlangot 1902-ben fedezték fel, gyógyhatása a II. világháború óta ismert. 1973-ban szakorvosi vélemények, a barlang levegőjének összetételét és annak, az emberi szervezetre gyakorolt hatását megcélzó vizsgálatok eredményeként a tapolcai barlangrendszer egy, a földfelszín alatt 15 méterrel található részében olyan területet alakítottak ki, amely alkalmas a légúti megbetegedésben szenvedők kezelésére. A barlang hivatalosan 1982 óta üzemel gyógybarlangként, az Egészségügyi Minisztérium engedélyével. Levegője természetesen pollen- és pormentes, valamint magas páratartalmú, hőmérséklete pedig 14 és 16 C körül mozog. Tulajdonságainak köszönhetően allergiás, asztmás és egyéb légzőszervi megbetegedések gyógyítására alkalmas. (hunguesthotels.hu; termalfurdok.com)

A barlanghoz jól kiépített, jól működő szolgáltatások tartoznak. A barlang fölé épült négy csillag superior kategóriájú, 4 hektáros parkban található szálloda, a Hotel Pelion és a Deák Jenő Kórház is kínál kezeléseket a barlangterápiát igénybe venni kívánók számára.¹⁰ (hunguesthotels.hu; tapolcakorhaz.hu;)

Dolgozatom témája a gyógyturisztikai fejlesztés, azonban a gyógyturizmus keretein belül érkező vendégek szükségleteinek kielégítése elképzelhetetlen a különböző szakemberek, orvosok bevonása nélkül. Ezért úgy gondolom, hogy a gyógybarlangot érintő szükséges fejlesztések pontos meghatározásához elengedhetetlen egy, a légzésrehabilitációra specializálódott állami intézmény működésének megismerése, áttekintése.

7.5.1. Deák Jenő Kórház

A Deák Jenő Kórházat a 70-es években kötötték össze a barlanggal. Ekkor felújították a világítást, felvonóval, lépcsővel és telefonnal kapcsolták össze a barlangot a felette található kórházi osztállyal, ahol vizsgálóhelyiségeket, kórtermeket, tornatermet és fizikoterápiás részleget alakítottak ki. A kórház és a barlang összekapcsolásával lehetőség nyílt arra, hogy az előnyös klimatikus környezet használata a mindennapi gyógyítás részévé válhasson. A kórházban a beutalt betegek elhelyezésére egy, az általános profilú városi kórházhoz tartozó, 70 ágyas szanatóriumi jellegű osztályon van lehetőség. Fekvőbetegek esetén a

¹⁰ Dr. Lengyel László-interjú

különböző vizsgálatok elvégzése után (fizikális vizsgálat, légzésfunkciós vizsgálat, EKG, mellkas röntgen, allergia vizsgálat, laboratóriumi vizsgálat), kerül sor a gyógyszeres kezelés és a diéta beállítására, a légzési fizioterápia és a tornakezelés elrendelésére. A betegek tartózkodását az OEP finanszírozza, az ellátás részét képezi a heti háromszori vizit, a vérnyomás ellenőrzése, a társbetegségek figyelemmel kísérése és az ehhez igazított napi háromszori étkezés biztosítása. A betegek barlangi kezelése a tartózkodás második napján kezdődik, ekkortól délelőttönként 3–4 órát tartózkodnak a barlangban. A kúra optimális idejét a korábbi szakirodalmak három hétben határozták meg, ám magyarázatot nem adtak erre vonatkozóan. Dr. Lengyel László véleménye szerint a három hét időtartam vízválasztónak tekinthető, ugyanis ennyi idő szükséges az akklimatizálódáshoz, ennyi idő szükséges ahhoz, hogy az emberi szervezet teljes mértékben alkalmazkodjon az adott klímához. Tapolcán a terápia optimális, ajánlott ideje 6 hét, de gyakran már az első hét után javulás tapasztalható. Az itt kezelt, fentebb említett betegségek esetén a gyógyítás lehetetlen, a kezelés csak a rehabilitációra, az állapot javítására irányul, a 6 hetes időintervallum alatt elért eredmény a kezelés idejének növelésével sem javítható tovább.¹¹ (tapolcakorhaz.hu)

7.5.2. Hunguest Hotel Pelion

A Hotel Pelion gyógy-wellness és konferencia szálloda a Hunguest Hotel szállodalánc tagja. A szálloda gyógyászati részlegének vezetőjével, Somogyi Veronikával készített interjúm során megtudtam, hogy a szálloda közvetlen közelében található gyógybarlang évről évre fontosabb a hotel számára. A szállodából a gyógybarlangi kezelésre vágyó vendégek egy fedett folyosón keresztül közvetlenül a barlangba juthatnak, ahol délutánonként színonvonalas, szakszerű terápiát és egyéb szolgáltatásokat vehetnek igénybe. A Hotel Pelionban „a barlangterápia nem egy passzív klíma használata, hanem a barlangi mikroklíma körülményeire alkalmazott sajátos, komplex légzésrehabilitáció.” Ez azt jelenti, hogy az asztma és az egyéb légúti megbetegedések kezelése során a gyógyszeres terápia, a fizioterápia, a pszichoterápia, a dietetika és a kondicionáló sport együttes hatásával érhető el az optimális állapot. Ennek érdekében a Tapolcai gyógybarlangban légzőtornát, fizioterápiát és mozgást is végeznek a betegek. A barlangi klíma és a sport előnyei egymást erősítve fokozottan érvényesülnek, együttes alkalmazásukkal csökkenthetők a légzési problémák, megelőzhető a hörgőkben lévő váladék felszaporodása, a légzőizmok erősítésével növelhető a légzés hatékonysága, megelőzhetők, illetve javíthatók a tartáshibák, megakadályozható a

¹¹ Dr. Fehér Éva; Dr. Lengyel László-interjú

mellkas merevvé válása, a légzés beszűkülése, valamint fejleszthető a fizikai állóképesség is. A vendégek gyógyulását és pihenését és a színvonalas szolgáltatás biztosítását nagyban segíti, hogy a szálloda gyógyászati részlegén szakirányú végzettséggel rendelkező szakorvosok, gyógytornászok, gyógymasszőrök, a gyógykezelésekhez értő recepciósok és szakasszisztensek is dolgoznak. Ezen munkakörök természetesen nem csak a barlanggal kapcsolatosan érhetők el, hiszen változó a kimondottan a barlang miatt ide érkezők aránya. A vendégek általában 1–3 hetet töltenek a szállodában, de gyakran előfordul az ennél hosszabb tartózkodási idő is.¹² (hunguesthotels.hu)

A Pelion szállodában a családterápiát részesítik előnyben. Sok családban több krónikus betegség is előfordul egyszerre (pl: reumás panaszokkal küzdő nagyszülők, széna-náthás szülők, asztmás gyerekek). A szálloda ügyel arra, hogy a család minden tagja megkaphassa a számára megfelelő kezelést, de közben mégis együtt, egymáshoz közel lehessenek és jól érezhessék magukat. A hotel gyógyászati részlegén lehetőség van különböző reumatológiai kezelésekre, légzésfunkciós ellenőrzésekre, allergológiai vizsgálatra, fizioterápiára, inhalációs kezelésre és gyógytornára is. (hunguesthotels.hu)

Somogyi Veronika szerint a Hotel Pelionban a gyógyítás és a wellness szinte tökéletes összhangja figyelhető meg, nem jelent problémát a kúra heteinek hasznosan való eltöltése. A vendégek a kezelés mellett számos sportlehetőség közül választhatnak (pl.: tenisz, squash, minigolf, tollaslabda, strandröplabda), ezen kívül különféle wellness programokon is részt vehetnek (pl.: vizigimnasztika, reggeli torna, fitness-cardio óra, alakformáló torna, stretching). A szálloda törekszik arra, hogy a gyógyterápia napjai, hetei alatt a vendégek otthonosan érezzék magukat, ne unatkozzanak és hasznosan töltsék a terápián kívüli időt is. (hunguesthotels.hu)

¹² Somogyi Veronika-interjú

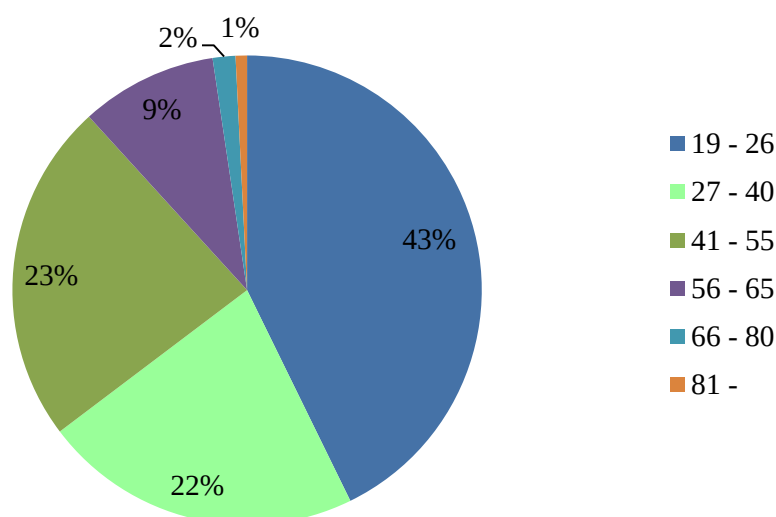
8. A KVANTITATÍV KUTATÁS EREDMÉNYEI

Dolgozatom e fejezetében a Béke barlang minőségi működtetéséhez szükséges ötleteim, gondolataim kerülnek összevetésre a kérdőívezés során kapott eredménnyel. A kérdések sorrendje és a szerkesztés során alkalmazott technikai megoldások lehetővé tették azt, hogy légúti betegségben nem szenvedő és/vagy a barlangterápiás gyógykezelés iránt érdektelen személyek is véleményt nyilváníthassanak. A felmérés célja az volt, hogy a kitöltőtől kapott válaszok alapján alátámasszam, vagy megcáfoljam a Béke barlang újbóli működésbe állítására és fejlesztésére vonatkozó terveimet, elképzeléseimet.

A dolgozatom témáját jelentő kutatáshoz tartozó kérdőívben 27 kérdésen keresztül mértem fel a vizsgált sokaság magyarországi gyógybarlangokkal és barlangterápiával kapcsolatos ismereteit, valamint a barlangterápiás kezelésre és az ehhez kapcsolódó szolgáltatásokra vonatkozó igényeit. Az anonim, online formában kitölthető kérdőívet 255 fő töltötte ki, ebből 172 nő, 83 fő pedig férfi volt. A válaszadók életkor szerinti megoszlása, mint a 3. ábrán is látható, változatosságot mutat. A 19–26 évesek létszáma volt a legnagyobb, de a 27–40 és a 41–55 éves korosztály aránya is jelentős volt. (3. ábra)

A kitöltők 45%-a valamely dunántúli megyét, 14%-a valamely alföldi, 15%-a valamely észak-magyarországi, 26%-a pedig Pest megyét jelölte meg lakóhelyéül.

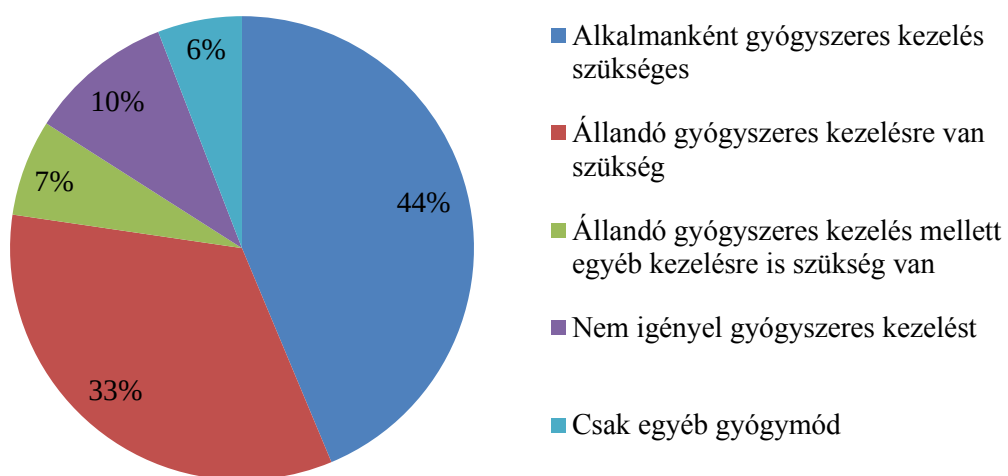
3. ábra: A kitöltők életkor szerinti megoszlása

Forrás: saját szerkesztés (saját kérdőíves adatok alapján)

A felmérésben részt vevők 46%-a (119 fő) szenved valamilyen légúti betegségben. A 4. ábrán látható, hogy a kérdésre válaszolók számához képest kiemelkedő (44%) az alkalmanként, és a rendszeres gyógyszeres kezelésre szoruló aránya (33%). Elenyésző mennyiségű válaszadó, mindössze 12 fő (10%) nem alkalmaz semmiféle kezelést a tünetek enyhítésére, a válaszadók egy még kisebb csoportja azonban gyógyszeres kezelés mellett egyéb kezeléseket is kénytelen igénybe venni. A legkevesebben azok vannak, akik gyógyszerek nélkül, csak egyéb, alternatív gyógymódokat alkalmaznak betegségük kezelésére. (4. ábra)

4. ábra: A vizsgált sokaság légúti betegségei

Forrás: saját szerkesztés (saját kérdőíves adatok alapján)

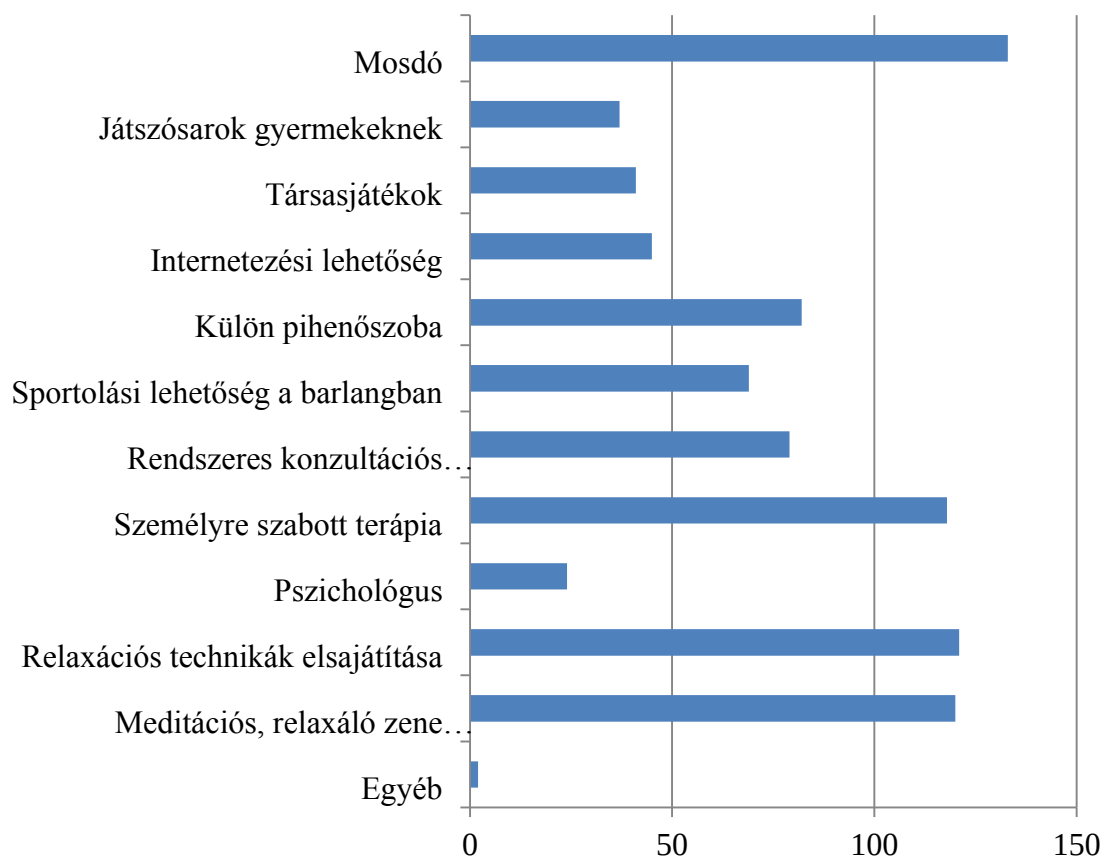
A hazai gyógybarlangok ismertsége a vizsgált minta körében igen magas, viszont a barlangterápiáról sajnos már nem mondható el ugyanez. A kitöltők 92%-a hallott már hazánk valamely gyógybarlangjáról, 62%-uk márt járt is valamelyikben. Ezzel szemben a válaszadók mindössze 38%-a rendelkezik bármiféle ismeretekkel a barlangterápiával kapcsolatban. Biztató azonban, hogy ennek ellenére a válaszadók 77%-a főként a terápiás lehetőségek és az egészségi állapot javításának lehetősége miatt érdeklődik egy, az észak - magyarországi térségben elérhető barlangterápiás lehetőség iránt.

A korábbi barlangterápiás tapasztalatokat tekintve megállapítható, hogy csupán a kitöltők nagyon kis része, a 255 fő közül mindössze 17-en vettek részt korábban barlangterápiás kezelésen. Közülük 9 fő huzamosabb, több hónapon keresztül tartó, 7 fő csak rövidebb ideig, néhány hétig tartó javulást tapasztalt, 1 fő pedig egyáltalán nem érzett változást a kezelés során.

Úgy gondolom, hogy a 17 fős minta kicsi, azonban bár nagy mérési bizonytalanság és óvatosság mellett ugyan, de segítségével következtethetünk a sokaság egészére. Természetesen úgy gondolom, hogy a teljes bizonyítás további vizsgálódásokat tesz szükségessé a jövőben. Emellett biztatónak tartom, hogy a korábban barlangterápián részt vett személyek mindegyike kipróbálná újra az ilyen típusú rehabilitációt.

A kérdőív elkészítése során természetesen kiemelt célom volt, hogy megismerjem a potenciális látogatók elvárásait a gyógybarlangi szolgáltatásokkal és a szálláshellyel kapcsolatban. A kérdőíves megkérdezés során kapott eredmények az 5. ábrán láthatók. A kitöltés során a válaszadók lehetőséget kaptak arra, hogy több, általuk fontosnak tartott szolgáltatást is megjelöljenek, valamint saját ötleteiket is leírassák.

5. ábra: Milyen szolgáltatásokra tartana igényt?

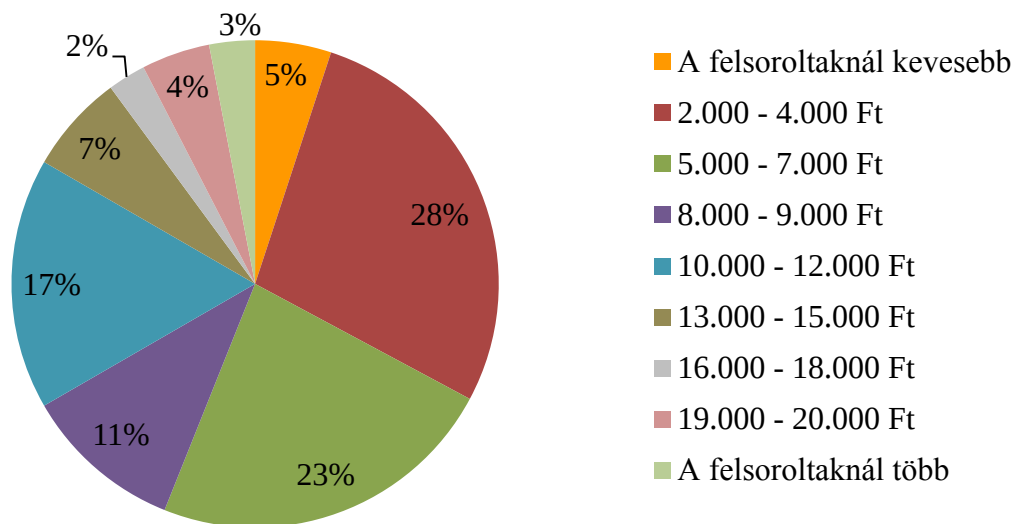
Forrás: saját szerkesztés (saját kérdőíves adatok alapján)

Mint az ábrán is látható Maslow szükséglethierarchiára alapozott elmélete ismét beigazolódtott, hiszen a kitöltők legnagyobb része a könnyen elérhető mosdót találta legfontosabbnak a barlangi kúrához kapcsolódóan. Emellett hasonlóan fontosnak tartották még a

relaxációs technikákat, a zenehallgatás lehetőségét, illetve a személyre szabott terápiát. A kapott válaszokból arra következtethetünk, hogy a potenciális vendégek nem csupán a betegségük tüneteinek enyhülését, hanem a fizikai és szellemi fáradtság kipihenését, a kikapcsolódás lehetőségét is várják, valamint elvárják, hogy a relaxáló zene által a barlangban segítséget kapjanak a légzőszerveik és izmaik ellazításához, a nyugalomhoz.

Az elfogadhatónak tartott költségekkel kapcsolatos kérdésre 199 válasz érkezett. Mint a 6. ábrán látható, a válaszadók 11%-a 9.000 Ft-ot, 23%-a 7.000 Ft-ot, 28%-a 4.000 Ft-ot, 5%-a pedig még ennél is alacsonyabb összeget fizetne maximálisan naponta az igénybe vett szállásért, kezeléseikért és egyéb szolgáltatásokért.

6. ábra: Mekkora napi költséget tartana elfogadhatónak?

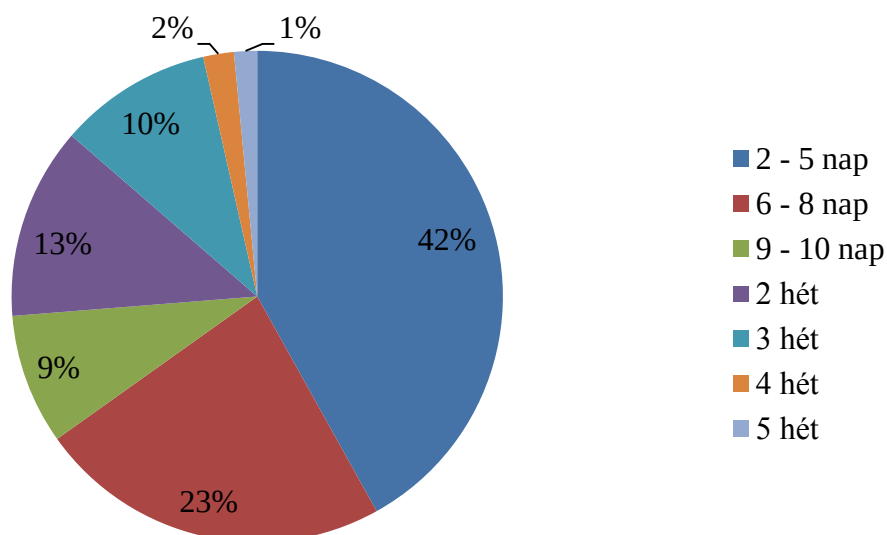
Forrás: saját szerkesztés (saját kérdőíves adatok alapján)

Érdekes, hogy a minimálisan elvárt minőségi színvonal a szálláshelyet illetően nem feltétlenül áll egyenes arányosságban az elfogadhatónak tartott árszínvonalal. A 10.000 Ft-nál alacsonyabb egy főre jutó napi költséget elfogadhatónak tartó 131 fő 54%-a megelégedne a szállodánál alacsonyabb kategóriájú szálláshellyel is (panzió, vendégház), 41% azonban legalább 2–3csillagos szállodát venne igénybe a tartózkodás során. A fennmaradó 6% pedig magas kategóriát (4–5 csillagos szálloda) várna el a pénzéért.

Az előző kérdés esetén 66 fő jelölt meg 10.000 Ft-os, vagy annál magasabb napi költséget. Meglepő módon, a magasabb napi költséget is elfogadhatónak tartók 50%-a nem tartja feltétlenül szükségesnek egy szálloda minőségi színvonalát, 35%-uk közepes kategóriát (2–3 csillagos szálloda), 15%-uk pedig magas kategóriájú szálláshelyet kíván igénybe venni.

A szálláshely és a gyógyszolgáltatás szükséges elemeinek megállapításához ismernem kell és figyelembe kell vennem a potenciális vendégkör várható tartózkodási idejét is. A nem reprezentatív, belföldiek körében végzett felmérésem alapján az időtartamokra vonatkozó kérdésekre beérkezett 199 válasz alapján a 7. ábrán látható, hogy a potenciális belföldi vendégek nagy része maximum egy hetet töltene szívesen a szálláshelyen. Közülük is kimagasló (42%) azoknak az aránya, akik csak néhány napra, hétvégékre/hosszú hétvégékre érkeznének. Általánosságban megállapítható, hogy nincs lényegi különbség az alacsonyabb és a magasabb napi költségszintet preferálók várható tartózkodási ideje között, mindkét csoportban túlnyomó többségben vannak a rövidebb tartózkodási időt preferálók, valamint mindkét esetben találkozhatunk akár több hetes, sőt, több mint egy hónapos tartózkodási idejű potenciális vendégekkel is.

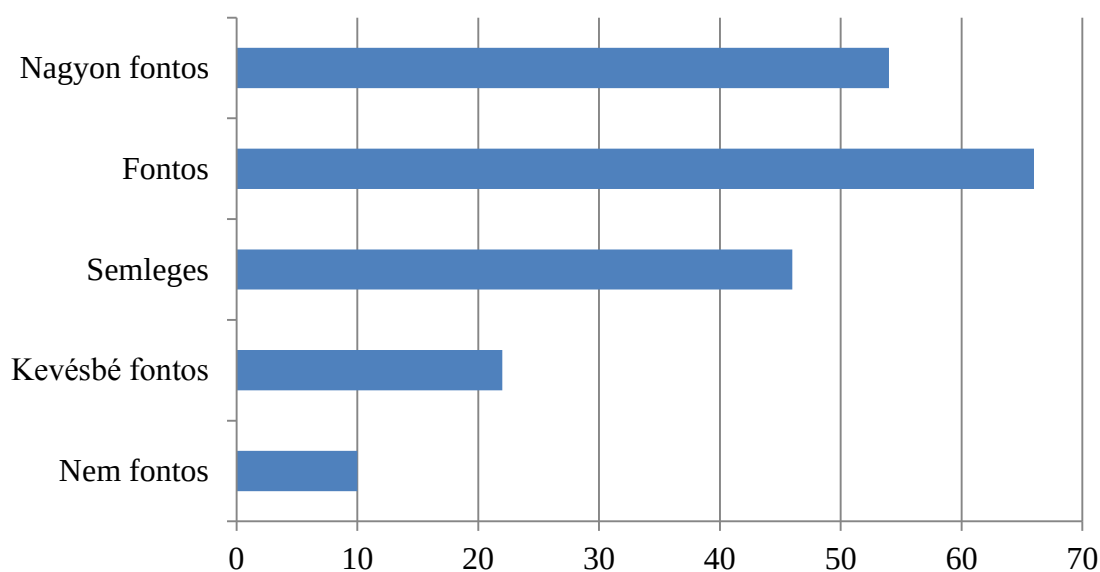
7. ábra: Mennyi időt szánna szívesen a tartózkodásra?

Forrás: saját szerkesztés (saját kérdőíves adatok alapján)

A különböző szolgáltatások meglétének fontosságát a felmérésben részt vevők 5 fokozatú skálán értékelték. A 8. ábrán láthatjuk, hogy az ilyen típusú kérdéseket megválaszoló 199 főből 120 tartja fontosnak, vagy nagyon fontosnak a szálláshelyen elérhető fürdőzési lehetőséget, míg 32 személy számára ez kevésbé, vagy egyáltalán nem lényeges.

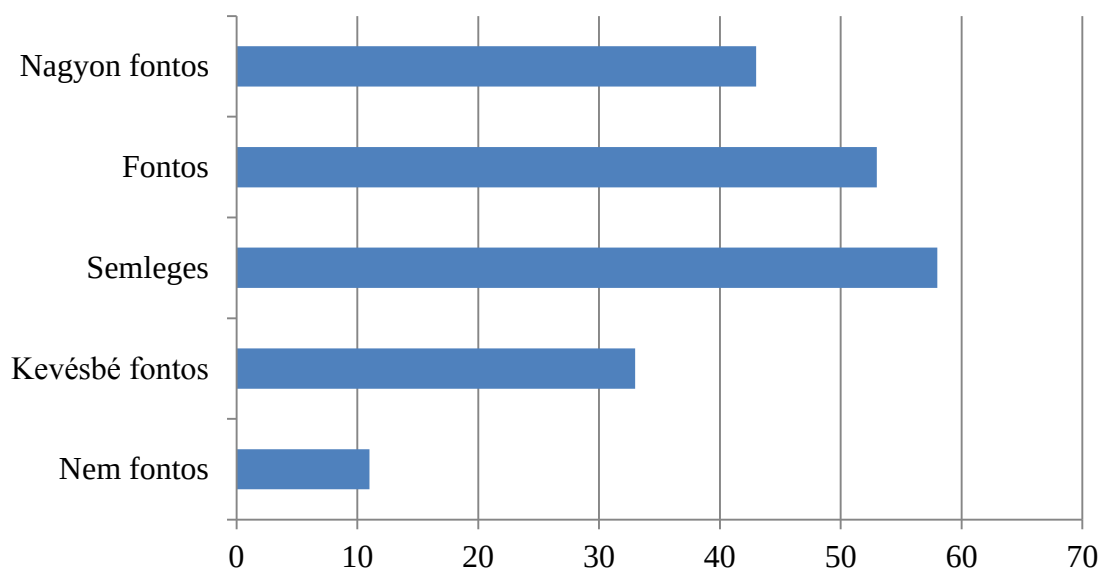
8. ábra: Fürdőzési lehetőség

Forrás: saját szerkesztés (saját kérdőíves adatok alapján)

Nagyjából a válaszadók fele gondolja úgy, hogy lényeges és hasznos, ha a légzésrehabilitáción kívül eső gyógyszerellátások is elérhetőek, azonban 44 fő egyáltalán nem érdeklődik az ilyen jellegű szolgáltatások iránt, 58 fő pedig semleges maradt a kérdést illetően. (9. ábra)

9. ábra: Egyéb gyógyszerellátások

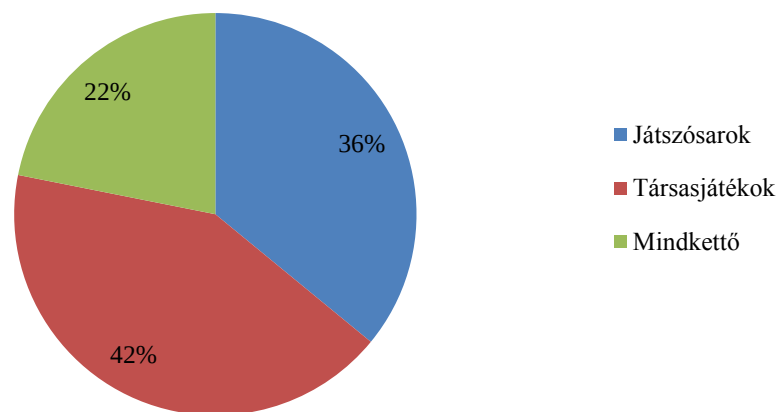

Forrás: saját szerkesztés (saját kérdőíves adatok alapján)

A szálláshelyen elérhető wellness szolgáltatásokat a megkérdezettek 43%-a tartotta fontosnak, a szállodán kívüli programokat viszont a kitöltők 80%-a fontosnak, vagy nagyon fontosnak ítélte meg, a kirándulási és aktív kikapcsolódási lehetőségeket, azonban a vezetett túrák meglétét lényegesnek találók aránya az összes válaszadóhoz képest már csak 30%.

A kezeléshez kapcsolódó elvárt szolgáltatásokra vonatkozó kérdés esetében összesen 189 válasz érkezett. Ebből 64 fő tart igényt gyermekek számára kialakított játszósarokra, illetve társasjátékok használatának lehetőségére a gyógybarlangban.

10. ábra: Játszósarok és társasjátékok

Forrás: saját szerkesztés (saját kérdőíves adatok alapján)

A válaszadók közül 23 fő (36%) csak a játszósarkot, 27 fő (42%) csak a társasjátékokat, 14 fő (22%) pedig mindkettőre igényt tartana a terápia során. (10. ábra) A válaszadók életkorából következtethetünk a családi állapotukra is. A játszósarkot lényegesnek találó személyek nagy része, 74%-a a 27–40, valamint a 41–55 éves korosztályból került ki. A 19–26 évesek aránya 22% volt, az 56–65 éveseké pedig mindössze 4%. A társasjátékokat igénylők 59%-a 19–26 éves, 23%-a 27–40, 7%-a 41–55, 11%-a pedig 56–65 éves volt. A mindkettőt fontosnak tartók között nagyjából egyenlően oszlanak meg a korosztályok, a 19–26 évesek aránya 14%, a 27–40 éveseké 36%, a 41–55 éveseké 28%, az 56–65 éveseké pedig 21% volt. Az adatokból arra következtetnek, hogy a mindkettőt, illetve csak a játszósarkot lényegesnek tartók nagy valószínűséggel gyermek/gyermekek társaságában érkeznének, míg a csak társasjátékokat igénybe venni kívánók nagy része nem. Úgy gondolom, hogy a 19–26 éves fiatal felnőttek körében még népszerűek lehetnek bizonyos, társas formában játszható játékok, feltételezem tehát, hogy ők egyedül, vagy párjukkal érkeznének a terápiára, szálláshelyre.

9. SZÜKSÉGES FEJLESZTÉSEK

Az eddigiekből jól látszik, hogy termék életgörbe szakaszai közül a Béke barlang jelenleg a hanyatlás, maga a turizmus keretein belül megvalósítható barlangi klímaterápia pedig a bevezetés szakaszában van. Úgy gondolom, hogy az elsődleges feladat az, hogy a Béke barlang, mint klimatikus gyógyhely a bevezetés szakaszába kerüljön, később pedig onnan a turizmusra épülő klímaterápiával együtt a növekedés szakaszába lépjen.

A dolgozatom e részében ismertetem a szükséges fejlesztésekre vonatkozó ötleteimet. Mint a későbbiek során látható lesz, a saját elgondolásaim és a potenciális látogatók igényei olykor megegyeztek, olykor pedig eltértek egymástól.

9.1. A GYÓGYBARLANG

Úgy gondolom, hogy a hatékony barlangterápia hosszú időtartamából fakadóan mindenképpen kényelmes, komplex szolgáltatásokat nyújtó kezelőterre és szálláshelyre van szükség. Mint már korábban említettem, jelenlegi állapotában a barlang nem alkalmas arra, hogy szolgáltatásokkal bővített kezelést nyújtson a látogatók számára. A tapolcai gyógybarlang látogatása során szerzett tapasztalataim és saját elképzeléseim alapján úgy gondolom, hogy a legideálisabb az, ha az idősekre, betegekre való tekintettel a gyógybarlang könnyen elérhető, a kialakított kezelőtér több kisebb-nagyobb helyiségből áll, jó minőségű és kényelmes napozóágyakkal, pokrócokkal, párnákkal, különálló torna-, és játszószobával rendelkezik. Fontos, hogy tartózkodásuk, kezelésük során a vendégek ne zavarják egymást és a föld alatt töltött órákat mások zavarása nélkül, mindenki úgy tölthesse el, ahogyan szeretné (a tapasztalatok alapján sokan szeretnek aludni, olvasni, zenét hallgatni, beszélgetni, stb). Mint korábban láthattuk, a nem reprezentatív felmérés alapján a valószínűsíthetően gyermekkel érkező potenciális vendégek száma alacsony. Ez nem feltétlenül jelent problémát, hiszen a létesítmény (gyógybarlang, gyógyszálloda) fő célcsoportját elsősorban nem a kisgyermekes családok jelentik. Abban az esetben azonban, ha rászűkről is lesz kereslet a termékre, szükséges lesz kimondottan családok számára kijelölt időintervallumok és gyermekeknek szánt programok kialakítása a barlangban töltött idő alatt, hogy a gyermekek ne zavarják az idősebb, pihenni kívánó vendégeket.

Véleményem szerint nagyon fontos a biztonság érzetének fenntartása is, mely a kezelés során felügyeletet tartó személyzet és a több helyen elérhető, közvetlenül a szálloda gyógyászati részlegére kapcsolt telefonok segítségével, valamint a világítás optimális ere-

jének és színhőmérsékletének megtalálásával érhető el. Fontos, hogy a terek megvilágítása nyugalmat árásszon, ugyanakkor elegendő legyen a gyengébben látó vendégek számára is. A légúti betegségek megnövekedett száma miatt úgy gondolom, hogy fontos a fiatalabb generációk felé történő nyitás és a modern technológia használatának támogatása a légzés-terápia során, így a barlangban WIFI hotspot-ok kerülnek telepítésre, fejhallgatók segítségével lehetőség lesz relaxáló zenehallgatásra, valamint kialakításra kerül egy kisméretű „mozi szoba” is.

Véleményem szerint a személyre szabott terápia, a rendszeres orvosi konzultáció igénye, valamint maga a betegségek kezelésének és a rehabilitációnak a szándéka megköveteli azt, hogy a gyógybarlanghoz tartozó létesítmény (jelen esetben szálloda) gyógyászati részlegén egészségügyi végzettségű személyek és legalább két teljes munkaidőben foglalkoztatott szakorvos teljesítsen szolgálatot.

A létesítmény gazdasági fenntarthatóságát illetően szükséges lenne a gyógybarlang minősítés mihamarabbi visszaszerzése, valamint a barlangban újrakezdődő gyógykezelések társadalombiztosítási támogatási rendszerének jól átgondolt, fenntartható módon történő újraszervezése, újraindítása. Az esetleges állami támogatás hiányában, vagy akár annak kiegészítésére véleményem szerint jó lehetősége lenne különböző magán klinikák szponzorként, illetve a szálloda gyógyászati részlegét üzemeltető céggént történő bevonása, a kezelések során pedig az ő termékeik használata, illetve promotálása a vendégek körében. Ezen kívül természetesen lényeges lenne, hogy a külföldről és belföldről érkező vendégek számára is vonzóbbá válás érdekében, hogy megállapodások, szerződések szülessenek belföldi és külföldi magán egészségbiztosítási pénztárakkal az ide érkező vendégek kezelésének finanszírozási lehetőségeivel kapcsolatban.

9.2. A SZÁLLÁSHELY

Véleményem szerint a potenciális vendégkör igényeit tekintve a legmegfelelőbb egy három csillag superior kategóriájú gyógyszálloda lenne. A szükséges épület egy része és a helyszín már adott, hiszen a Jósuvafőn kétszallagos szállodaként működő, 18 szobával és 43 férőhellyel rendelkező Tengerszem Szálló és Oktatási Központ épülete megfelelő alapot képez. A jelenlegi szobakapacitás és színvonal természetesen nem felel meg a fent említett, létrehozni kívánt szálláshellyel szemben támasztott kritériumoknak, ezért az épület bővítése, felújítása és belső tereinek átalakítása elkerülhetetlen.

A tapolcai Hotel Peliont és egyéb gyógyszállodákat viszonyítási alapként tekintve arra a megállapításra jutottam, hogy egy 80–90 darab kétágyas szobával rendelkező létesítmény lenne a legmegfelelőbb.

Mint láthattuk, a potenciális belföldi vendégek várható tartózkodási ideje alacsony, azonban úgy gondolom, hogy ez nem feltétlenül jelent gondot a gyógyhely és a hozzá kapcsolódó szálláshely finanszírozhatósága szempontjából. Az előbbieken leírt jelenség megegyezik a gyógyszállodában töltött szakmai gyakorlatom során tapasztaltakkal, ahol a hosszabb tartózkodású vendégek zöme (nagyjából 85%-a) külföldről érkezett, a kezeléseket pedig többnyire a küldő ország társadalombiztosítási rendszerének támogatásával vette igénybe.

9.3. SZOLGÁLTATÁSOK

A turisztikai termékek alapvetően csomagként (package) jelennek meg a piacon. Ez természetesen a dolgozat témáját adó fejlesztés esetén is így van. Azonban nagyon fontos az, hogy a vendégek számára elérhető szolgáltatás-csomagot az ő igényeik alapján, az ő preferenciáiknak megfelelően állítsuk össze. A marketing-mix elméletét alapul véve azonban nem elég az, ha a kialakított szolgáltatáscsomag a megfelelő elemekből épül fel, legalább ugyanilyen fontos az is, hogy az összetevők a megfelelő időben, helyen és állapotban álljanak rendelkezésre. A csomag tartalma nem feltétlenül elegendő az igények kielégítéséhez, a helyszínen sokszor további, kiegészítő programokra is szükség van. Fontos tehát, hogy megismerjük a termék potenciális vásárlóinak elvárásait.

A kérdőívet kitöltők válaszai alapján a potenciális vendégkör igényeit kielégítő gyógyhelyhez kapcsolódó szálláshelynek rendelkeznie kell minden olyan létesítménnyel, amely követelményként jelenik meg a három csillagos szállodákkal szemben, valamint egy kis méretű, de komplex szolgáltatásokat nyújtó, nem csak a légzésrehabilitációra szakosodott gyógyászati és wellness részleggel. A kérdőív eredményei és a saját véleményem alapján úgy gondolom, hogy a valóban minőségi és versenyképes szolgáltatások biztosítása érdekében lényeges az, hogy a szálloda gyógyászati részlegén más típusú, például bizonyos mozgásszervi betegségek kezelésére alkalmas szolgáltatások egy része is elérhető legyen (pl. masszázs, tangentor, stb).

A potenciális látogatók természetesen igényt tartanak a desztinációban elérhető egyéb szolgáltatásokra is (túrázás, kirándulási lehetőségek), így természetesen szükséges ilyen jellegű programok kialakítása és promóciója is.

A barlang és a szálláshely átalakítása, bővítése és felújítása során természetesen kiemelt cél a természeti értékek védelme, valamint a korábbi vendégkör megtartásának céljából a megszokott atmoszféra megőrzése is.

9.4. AZ ÁR

Az elfogadhatónak tartott napi költségek kapcsán látható eredményhez minden bizonnyal köze van az elmúlt években tapasztalt válságnak, valamint annak is, hogy az emberek szükségszerűen drágának gondolják a szállodákat. Mint láthatjuk, az alacsonyabb költség-szintet preferáló válaszadók nagyjából a potenciális vendégkör felét teszik ki, a kérdésre válaszolók másik fele azonban hajlandó lenne akár ennél többet is fizetni éjszakánként az igénybe vett szolgáltatásokért. A létrehozni kívánthoz hasonló minőségű és méretű gyógyszállodákban idegenforgalmi adó nélkül, főszerepben körülbelül 21.000 Ft-ba (Hunguest Hotel Flóra, Mátyás Király Gyógyszálloda), míg minőségi panziókban (Flamingó Vendégház, Ózon Panzió) nagyjából ennek a felébe kerül két fő szállása és ellátása éjszakánként.

(hunguesthotels.hu; matyashotel.hu; flamingoeger.hu; ozonpanzio.hu)

A marketing-mixet alapul véve azonban figyelembe kell venni, hogy az ár a bevételek keresztül nem csupán forrást jelent a kiadások fedezésére, hanem fontos versenytényező is, arról már nem is beszélve, hogy a fogyasztók nagy része a termék ára alapján következtet annak minőségére. Egy gyógyszállodára és gyógybarlangra vonatkozó fejlesztés nagy tőkeigényessége ellenére úgy gondolom, hogy a létrehozott szolgáltatások árának tükrözniük kell a három csillagos színvonalat, a meghatározott ütemterv szerint fedezniük kell a kiadásokat, ugyanakkor az újdonság hatásának ellenére is csak kicsivel lehetnek magasabbak a versenytársak árainál.

A potenciális fogyasztók két részre szakadt tábora által reálisnak vélt árszintek közötti különbség jelentős, azonban mint már korábban említettem, úgy gondolom, hogy a 2–3 hetes tartózkodás csak megfelelő minőségű és szolgáltatásokat nyújtó szálláshelyen pihentető és élvezhető igazán.

9.5. **MARKETING**

Úgy gondolom, hogy egy, a piacra újra belépő turisztikai termék esetén kritikus fontosságú azon értékesítési pontok (place) és csatornák meghatározása, ahol a potenciális látogató megvásárolhatja a turisztikai termékhez kapcsolódó szolgáltatáscsomagot. A termék minél jobb feltételekkel történő értékesítése és a profit maximalizálása érdekében még a turisztikai termék piacra lépése előtt szükséges kapcsolatokat teremteni és ápolni (partnership) a piac szereplőivel, a versenytársakkal, a főbb turisztikai kiadványok készítőivel és legfőképp az utazásközvetítőkkal, utazásszervezőkkel. Fontos az, hogy vonzó feltételeket és előnyöket biztosítsunk számukra, hiszen így könnyebb a piacon való megjelenés és a csomagok összeállítása is. Egy frissen piacra lévő szereplő önállóan még nem képes arra, hogy megfelelő számú potenciális fogyasztót elérjen és ezáltal a működéshez és a kívánt profitszint eléréséhez elegendő bevételt termeljen. Úgy gondolom, hogy a jó partnerkapcsolatok révén a kínált termék promóciója is egyszerűbb és hatékonyabb. Ez fontos, hiszen lényeges az is, hogy a kialakított szolgáltatások promóciója (promotion) a kívánt célcsoport hatékony elérésének érdekében a megfelelő csatornákon keresztül, a megfelelő eszközökkel és intenzitással menjen végbe, hiszen ennek segítségével növelhetők az eladások és maga a bevétel is.

10. A HIPOTÉZISEK VIZSGÁLATA

Az *első hipotézis*, amelyben azt állítottam, hogy a vendégek többsége előnyben részesíti a természetes gyógyhelyeket a mesterséges gyógyszerekkel szemben, a kérdőíves megkérdezés, a Hotel Pelion példája és a megkérdezett egészségügyi szakemberek véleménye alapján az elsőhöz hasonlóan bizonyítást nyert. A kérdőívet kitöltők 77%-a érdeklődik a dolgozat témáját adó gyógybarlangi szolgáltatás iránt, az orvosok elmondása alapján pedig a betegek sokszor maguk kérnek tanácsot a természetes terápiás lehetőségekkel kapcsolatban.

A *második hipotézis* esetén nagyon nagy a mérési bizonytalanság, a hipotézist azonban igazoltnak tekintem, hiszen a nem reprezentatív felmérésben részt vevő 17 olyan ember közül, aki korábban vett már részt barlangterápián, 16 fő néhány hétig, illetve néhány hónapig tartó javulást tapasztalt. A terápiát újra kipróbálnák mind a 17-en, még az az egy fő is, aki a korábbi barlangterápiás kezelés során nem tapasztalt magán pozitív egészségügyi változást. A hipotézis bizonyítottnak tekintése mellett természetesen úgy gondolom, hogy az állítás teljes magabiztossággal történő bizonyítása érdekében a jövőben további vizsgálatokra és felmérésekre van szükség.

A *harmadik hipotézist*, miszerint a működő gyógybarlang sokat lendítene Jósvalő és a környező települések gazdaságán, véleményem szerint sikerült bizonyítani. A falu előző polgármestere és az Aggteleki Nemzeti Parki Igazgatóság munkatársaival készített strukturált interjú, a kérdőív ehhez kapcsolódó kérdései, a tapolcai Hotel Pelion sikere, valamint a kötelező szakmai gyakorlatom során az idős vendégek kapcsán szerzett tapasztalataim bizonyították, hogy van kereslet egy minőségi szolgáltatást nyújtó magyarországi gyógyszállodára. A potenciális vendégek a szálláshelyen kívül számos más szabadidős lehetőségre is igényt tartanak, például aktív kikapcsolódás, wellness, kirándulási lehetőségek, vezetett túrák, egyéb gyógykezelések. A fejlesztés keretében létrehozott szálláshely, az előbbieken felsorolt, a potenciális vendégek által fontosnak vélt szolgáltatások és az egyéb kiegészítő tevékenységek sok helyi és környékbeli lakosnak biztosítanak munkalehetőséget.

11. ÖSSZEFOGLALÁS

Dolgozatom során törekedtem arra, hogy megállapítsam, van-e létjogosultsága a Béke-barlang fejlesztésének, van-e rá potenciális kereslet és van-e támogató szándék a tulajdosok és az önkormányzat részéről, valamint meghatároztam a gyógyhely fejlesztésével és működésének újraindításával kapcsolatos legalapvetőbb tennivalókat, fejlesztési feladatokat.

Az orvosokkal készített strukturált interjúk során fény derült arra, hogy a krónikus légúti betegségek egyre nagyobb mértékben érintik az embereket és a megbetegedések száma egyre nő. Elmondásuk alapján a természetes gyógymódok különösen előnyösek lehetnek a légúti betegségekben szenvedők számára, azonban Magyarországon jelenleg sem az egészségügy, sem pedig a turizmus nincs felkészülve arra a potenciális keresletre, amely a megfelelő marketingtevékenység nyomán jelentkezne.

A legjobb magyarországi példának tekinthető Tapolcai Gyógybarlang és Hotel Pelion helyzetét áttekintve megtudtam, hogy a szálloda jó kihasználtsággal működik, a vendégek nagy része az egyéb gyógyászati szolgáltatások mellett a barlangterápiás lehetőség miatt választja ezt a szálláshelyet.

Ami a Béke-barlang jelenlegi helyzetét illeti, az állapotok kissé zűrzavarosnak bizonyultak. A gyógybarlang évekkel ezelőtti bezárásához vezető problémák nagy részét a mai napig sem sikerült elhárítani, az érintett felek egymásra mutogatnak és még a bezáráshoz vezető okok meghatározásában sem sikerült egyetértésre jutniuk. Jövőbeni terveik vannak, azonban az egymással való kommunikáció és együttműködés hiányában ezek megvalósítására sajnos nem látok sok esélyt. Véleményem szerint a felek segítségre szorulnak mind a kommunikációt, mind pedig az anyagi forrásokat illetően.

A jelenlegi állapotok és a működés szünetelésének ellenére az anonim, nem reprezentatív kérdőívet kitöltő 255 fő válaszai alapján arra a megállapításra jutottam, hogy lenne potenciális kereslet a dolgozat tárgyát adó gyógyturisztikai termékre, csupán modernizációra, minőségbeli és mennyiségbeli javulásra, valamint megfelelő marketingtevékenységre van szükség.

12. IRODALOMJEGYZÉK

- Babbie, E. (2000): *A társadalomtudományi kutatás gyakorlata* (Ötödik kiadás). Balassi Kiadó, Budapest
- Bauer, A.–Berács, J.–Kenesei, Zs. (2007): *Marketing alapismeretek*. Aula Kiadó, Budapest
- Bodnár, L.–Fodor, I.–Lehmann, A. (1999): *A természet- és környezetvédelem földrajzi vonatkozásai Magyarországon*. Nemzeti Tankönyvkiadó Rt., Budapest
- Boros, Sz.–Printz–Markó, E.–Priszinger, K. (2011): Egészségturizmus in Turisztikai terméktervezés és fejlesztés (ed: Michalkó, G.) Pécsi Tudományegyetem, Pécs. p. 43.
- Bujdosó, Z.–Kovács, T. et. al. (2011): *Magyarország idegenforgalmi régiói*. Pécsi Tudományegyetem, Pécs
- Dr. Csermely, M. (2001): *Fizioterápia*. Medicina Könyvkiadó Rt, Budapest
- Dr. Panyor, Á.–Győriné Kiss, E.–Hekliné Dr. Herbály, K. (2011): *Desztináció és marketing menedzsment*. Egyetemi tankönyv, Keszthely
- Gursoy, D.–Chen, J. S. (1999): *Competitive analysis of cross cultural information search behavior*, Elsevier Science Ltd.
- Jacobsen, J. Kr. S.–Munar, A. M. (2011): *Tourist information search and destination choice in a digital age*, Elsevier Science Ltd.
- Kardos Zoltánné (2011): *Turisztikai ismeretek*. Egyetemi tankönyv, Keszthely. pp. 57–58.
- Kincses, Gy. (2010): *Az egészségipar társadalmi és nemzetgazdasági jelentősége*. IME IX. évfolyam 5. szám
- Kordos, L.–Jakucs, L.–Gádoros, M.–Tardy, J. (1984): *Magyarország barlangjai*. Gondolat Kiadó, Budapest
- Kotler, P.–Keller, K. (2012): *Marketingmenedzsment*. Akadémiai Kiadó Zrt, Budapest
- Központi Statisztikai Hivatal (2013): *A gyógyturizmusban érintett települések Magyarországon*
- Laidi, M.–Chinet, T.–Aegerter, P. (2011): *Allergies au pollen, pollution et climat: revue de la littérature*. Elsevier Masson France

- Lehota, J. (2001): *Marketingkutató az agrárgazdaságban*. Mezőgazda Kiadó, Budapest
- Lengyel, M. (1999): *A turizmus általános elmélete*. KIT Képzőművészeti Kiadó és Nyomda Kft., Budapest. p. 66.
- Shea, M. K.–Truckner, T. R.–Weber, W. R.–Peden, B. D. (2008): *Climate change and allergic disease*. American Academy of Allergy, Asthma&Immunology, Chapel Hill
- Magyar Turizmus Rt (2006): *Észak-Magyarország Régió Turizmusfejlesztési stratégiája 2007–13*, RMC Regionális Marketing Centrum Kft, Miskolc
- Mayer, P. (2006): *Turizmus marketing*. Veszprémi Egyetem, Turizmus Tanszék, Veszprém. p. 22.
- Mclaughlin, C. (2000): *Asztma, allergiák*. Hamlyn, Londod (Fordította: Klukon Beatrix, 2002, Pannonica Kiadó)
- Michalkó, G. (2007): *Magyarország modern turizmusföldrajza*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs
- Michalkó, G. (2011): A turisztikai termék in Turisztikai terméktervezés és fejlesztés (ed: Michalkó, G.) Pécsi Tudományegyetem, Pécs. pp. 1–4.
- Michalkó, G. (2012): *Turizmológia*. Akadémiai Kiadó Zrt., Budapest
- Önkormányzati és Területfejlesztési Minisztérium (2007): *Országos egészségturizmus fejlesztési stratégia*, Aquaprofit Műszaki, Tanácsadási és Befektetési Rt. Budapest. p. 9–10.
- Rázt, T. (2001): *Zennis és Lomi Lomi, avagy új trendek az egészségturizmusban*. Turizmus Bulletin V. évfolyam 4. szám
- Richards, G. (2002): *Tourism Attraction Systems*. Elsevier Science Ltd.
- Smith, M.–Puczkó, L. (2009): *Health and wellness tourism*. Butterworth-Heinemann, Burlington. p. 3.
- Székely, K. (2003): *Magyarország fokozottan védett barlangjai*. Mezőgazda kiadó, Budapest
- Sziva, I. (2010): *Öntsünk tiszta vizet... Az egészségturizmus fogalmi lehatárolása és trendjeinek válogatott bibliográfiája*. Turizmus Bulletin XIV. évfolyam 4. szám
1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
- 74/1999. (XII. 25.) EüM rendelet a természetes gyógytényezőkről

Internetes források

Bükk Nemzeti Parki Igazgatóság:

<http://bnpi.hu/> (letöltve: 2013. 12. 08.)

Flamingoeger.hu

<http://www.flamingoeger.hu/arak.php?id=1> (letöltve: 2014. 11. 04.)

Itthon.hu

http://itthon.hu/eszakmagyarorszag/szallashelyek/-/accommodation_search/la25304lb4ga512gb1gc0gd0?_turizmusaccommodationsearch_WAR_turizmusportlet_cur2=2&_turizmusaccommodationsearch_WAR_turizmusportlet_delta2=3&_turizmusaccommodationsearch_WAR_turizmusportlet_keywords&_turizmusaccommodationsearch_WAR_turizmusportlet_advancedSearch=false&_turizmusaccommodationsearch_WAR_turizmusportlet_andOperator=true&_turizmusaccommodationsearch_WAR_turizmusportlet_orderByCol&_turizmusaccommodationsearch_WAR_turizmusportlet_resetCur=false (letöltve: 2014. 11. 04.)

Központi Statisztikai Hivatal (2012): Magyar statisztikai évkönyv

http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/evkonyv/evkonyv_2012.pdf
(letöltve: 2014. 11. 04.)

Központi Statisztikai Hivatal (2013)

http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_fur001b.html
(letöltve: 2014. 11. 04.)

Ozonpanzio.hu

<http://www.ozonpanzio.hu/index.php?inc=arak> (letöltve: 2014. 11. 04.)

Schnier, M. (2012): Vesszen a parlagfű-még inkább a főbűnös: a levegőszennyezés.

levegő.hu:

http://levego.hu/kapcsolodo_anyagok/vesszen_a_parlagfu_meg_inkabb_a_fobunos_a_levegoszennyezés (letöltve: 2013. 12. 08.)

Termálfürdők.com

<http://termalfurdok.com/tapolcai-gyogybarlang> (letöltve: 2014.05.03.)

Hunguesthotels.hu

http://www.hunguesthotels.hu/hu/hotel/tapolca/hunguest_hotel_pelion/gyogybarlang
(letöltve: 2014.05.03.)

http://www.hunguesthotels.hu/hu/tapolca/gyogybarlang_terapia/
(letöltve: 2014.05.03.)

http://www.hunguesthotels.hu/hu/hotel/eger/hunguest_hotel_flora/
(letöltve: 2014. 11. 04.)

Matyashotel.hu

<http://www.matyashotel.hu/> (letöltve: 2014. 11. 04.)

Tapolcakorhaz.hu

<http://www.tapolcakorhaz.hu/index.php/barlangterapia> (letöltve: 2014.05.03.)

WHO.int

<http://www.who.int/respiratory/asthma/en/> (letöltve: 2014. 11. 04.)

50plusz.hu:

http://www.50plusz.hu/services/betegseglexikon/view/Leguti_allergia?id=42
(letöltve: 2013. 12. 08.)

MELLÉKLETEK

1. MELLÉKLET: SZAKORVOSOKKAL KÉSZÍTETT STRUKTURÁLT INTERJÚ VÁZLATA

A Béke-barlang gyógyturisztikai célú fejlesztése

- 1) Kérem, nevezze meg a három leggyakoribb légúti betegséget!
- 2) Mely korosztály körében a legelterjedtebbek ezek?
- 3) Jellemzően mennyire súlyosak a betegek tünetei?
- 4) Hogyan lehet megállapítani azt, hogy valaki az adott betegségben szenved?
(Mik a fő tünetek?)
- 5) Milyen természetes és mesterséges módszerekkel gyógyítható, illetve javítható a betegek állapota?
- 6) Alkalmas lehet a gyógybarlangi terápia ezen betegségek gyógyítására?
(Válaszát kérem, indokolja is!)
- 7) Kiknek szokták javasolni ezt a típusú terápiát?
- 8) Ön szerint hatásos lehet a barlangterápia? (Válaszát kérem indokolja is!)
- 9) A gyógyszeres kezeléshez képest Ön szerint mennyire hatékony a barlangtarápia ezen betegségek esetén?
- 10) Milyen tapasztalatai vannak a barlangterápiával kapcsolatban (akár a betegek
11) visszajelzései alapján)?
- 12) Ön szerint megérné fejleszteni hazánk gyógybarlangjait, szélesebb körben ismertté tenni és alkalmazni a barlangterápiát?
- 13) Ön szerint lenne erre kereslet?

Válaszait és segítségét előre is köszönöm!

2. MELLÉKLET: JÓSVAFŐ KORÁBBI POLGÁRMESTERÉVEL KÉSZÍTETT STRUKTURÁLT INTERJÚ VÁZLATA

Interjú tudományos dolgozathoz

- 1) Mikor zárták be a gyógybarlangot és mi volt ennek az oka?
- 2) Hogyan érintette a gyógybarlang bezárása a települést?
- 3) A bezárás előtt átlagosan hány látogató érkezett ide évente?
- 4) Hány látogató érkezik azóta, hogy bezárták a barlangot?
- 5) Hogyan változott az ide érkező vendégek tartózkodási ideje?
- 6) Milyen kiegészítő szolgáltatások kapcsolódtak a gyógybarlangi terápiához? (szállás, programok, stb.)
- 7) Vannak-e tervek arra vonatkozóan, hogy a barlang újra megnyitásra kerüljön és betöltse régi funkcióját?
- 8) Ön szerint lenne kereslet arra, hogy a gyógybarlang színvonalas szolgáltatásokat nyújtva újra működjön?
- 9) Ön szerint miben változna a település helyzete, ha a barlang újra kinyitna és
- 10) színvonalas szolgáltatások kapcsolódnának hozzá?

Válaszait és segítségét előre is köszönöm!

3. MELLÉKLET: AZ AGGTELEKI NEMZETI PARKI IGAZGATÓSÁG MUNKATÁRSAIVAL KÉSZÍTETT STRUKTURÁLT INTERJÚ VÁZLATA

Interjú tudományos dolgozathoz

- 1) Mikor zárták be a gyógybarlangot?
- 2) Mi volt ennek az oka?
- 3) A barlang bezárásának köszönhetően miben változott a település, a desztináció helyzete?
- 4) Mi a helyzet most a barlanggal?
- 5) Milyen egyéb szolgáltatások kapcsolódtak korábban a barlanghoz? (szálláshely, programok, stb.)
- 6) Ezek működnek még?
- 7) Korábban nagyjából hány főnek adott munkát közvetve vagy közvetlenül a Béke gyógybarlang?
- 8) A bezárás előtt átlagosan hány látogató érkezett ide évente?
- 9) A látogatók átlagosan mennyi időt töltöttek itt?
- 10) Tartózkodásuk során milyen színvonalú szálláshelyeket vettek igénybe?
- 11) Ők elégedettek voltak a barlang és a település nyújtotta szolgáltatásokkal? (kényelem, színvonal, szállás, stb.)
- 12) Mennyire volt sikeres a betegek terápiás kezelése? (Milyenek voltak a visszajelzések, stb.)
- 13) Vannak-e tervek arra vonatkozóan, hogy a gyógybarlang újra megnyitásra kerüljön és betöltse régi funkcióját?
- 14) (Ha nincsenek, miért nincsenek?/Ha vannak, melyek ezek?)
- 15) Ön szerint lenne kereslet arra, hogy a gyógybarlang színvonalas szolgáltatásokat nyújtva újra működjön?
- 16) Kérem, nevezzen meg 2–2 darab erősséget, gyengeséget, lehetőséget és veszélyt a Béke-barlangot illetően!

Válaszait és segítségét előre is köszönöm!

4. MELLÉKLET: A HUNGUEST HOTEL PELION GYÓGYÁSZATI RÉSZLEGÉNEK VEZETŐJÉVEL KÉSZÍTETT STRUKTURÁLT INTERJÚ VÁZLATA

Interjú tudományos dolgozathoz

- 1) Mi az Önök szállodájának fő profilja, mi a leghangsúlyosabb, legnagyobb keresletet generáló szolgáltatás?
- 2) Mennyire fontos a szálloda szempontjából a gyógybarlang?
- 3) Milyen szolgáltatások kötődnek a barlanghoz?
- 4) Hány főt foglalkoztatnak a barlanghoz kapcsolódóan?
- 5) Milyen munkakörök vannak?
- 6) Mik az egyes munkakörökhöz tartozó minimális követelmények a munkavállalókkal szemben?
- 7) Milyen kihasználtsággal működik a létesítmény?
- 8) Nagyjából mekkora azoknak a vendégeknek az aránya, akik kimondottan a barlang miatt érkeznek Önökhöz?
- 9) Jellemzően mennyi időt töltenek Önöknél a gyógybarlang miatt érkező vendégek?
- 10) Milyen egyéb szolgáltatásokat vesznek igénybe, hogyan töltik el a barlangi tartózkodáson kívüli időt?
- 11) Melyek ezek közül a legnépszerűbbek?
- 12) Milyen a vendégkör összetétele? (életkor, nemzetiség)
- 13) Milyen a vendégek földrajzi eloszlása?
- 14) Hogyan méri a vendégelégedettséget?
- 15) Milyenek a vendégek visszajelzései a barlanggal és az egyéb szolgáltatásokkal kapcsolatban? (szállásszolgáltatás is)
- 16) Nagyságrendileg mekkora bevétel származik közvetve, vagy közvetlenül a barlang miatt érkező vendégekből évente?
- 17) Milyen marketingeszközöket alkalmaznak?
- 18) Terveznek-e fejlesztéseket a jövőben? (Ha igen, mik ezek?)

Válaszait és segítségét előre is köszönöm!

5. MELLÉKLET: AZ ANONIM, ONLINE FORMÁBAN ELÉRHETŐ STRUKTURÁLT KÉRDŐÍV VÁZLATA

1. Hazánk mely gyógybarlangjairól hallott már az alábbiak közül? (több válasz is lehetséges)*

- ☐ Abaligeti barlang (Abaliget)
- ☐ Béke barlang (Jósvafő)
- ☐ Szemlőhegyi barlang (Budapest)
- ☐ Szent István barlang (Lillafüred)
- ☐ Tapolcai tavasbarlang (Tapolca)
- ☐ Mindegyikről
- ☐ Egyikről sem

2. Honnan hallott róla/róluk? (több válasz is lehetséges)*

- ☐ Jártam benne
- ☐ Olvastam/tanultam róla
- ☐ Médian keresztül (Televízió, rádió, újságok, internet, stb.)
- ☐ A közelében lakom
- ☐ Ismerőstől, rokontól
- ☐ Kezelőorvosomtól
- ☐ Nem hallottam még egyikről sem
- ☐ Egyéb:

3. Szenved Ön vagy valamely családtagja bármilyen légúti allergiában, asztmában, vagy egyéb krónikus légúti betegségben (COPD, stb)?*

- ☐ Igen
- ☐ Nem

3.1 Mennyire súlyos az Ön, vagy családtagja betegsége?*

- ☐ Nem igényel gyógyszeres kezelést
- ☐ Alkalmanként gyógyszeres kezelés szükséges
- ☐ Állandó gyógyszeres kezelésre van szükség
- ☐ Állandó gyógyszeres kezelés mellett egyéb kezelésre is szükség van
- ☐ Egyéb:

4. Hallott már a barlangterápiáról?*

- ☐ Igen
- ☐ Nem

4.1 Honnan hallott róla? (több válasz is lehetséges)*

- ☐ Vettem már részt ilyenben
- ☐ Olvastam/tanultam róla
- ☐ Médiaán keresztül (Televízió, rádió, újságok, internet, stb.)
- ☐ Ismerőstől, rokontól
- ☐ Kezelőorvosomtól
- ☐ Egyéb:

5. Javasolta már Önnek valaki a gyógybarlangot, mint terápiás lehetőséget?*

- ☐ Orvos
- ☐ Rokon/ismerős
- ☐ Internetes fórumok, weboldalak
- ☐ Senki (magam kerestem információt)
- ☐ Egyéb:

6. Vett már részt barlangterápián?*

- ☐ Igen
- ☐ Nem

6.1 Érzett pozitív változást az egészségi állapotában?*

- ☐ Igen, de csak rövid ideig (1–2 hét)
- ☐ Igen, huzamosabb ideig (néhány hónap)
- ☐ Nem

6.2 Gyógyulása, életminőségének javítása érdekében kipróbálná a nagyjából 3 - 4 hétig tartó barlangterápiát?*

- ☐ Igen
- ☐ Nem

6.1.1 Gyógyulása, életminőségének javítása érdekében kipróbálná-e újra a barlangterápiát, esetleg egy másik barlangban?*

- ☐ Igen
- ☐ Nem

7. Miért nem? (több válasz is lehetséges)*

- ☐ Nem hiszek abban, hogy segítene
- ☐ Túl hosszú a terápia (3–5 hét)
- ☐ Túl sokba kerül (pl. a szállás, étkezés, stb. miatt)
- ☐ Unatkoznék a barlangban való üldögélés során
- ☐ Klausztofóbiám van
- ☐ A gyógybarlangok messze találhatók a lakóhelyemtől
- ☐ Nincs rá szükségem
- ☐ Véleményem szerint nem megfelelő a köré épülő szolgáltatás színvonala
- ☐ Nem rendelkezem elég információval a döntéshez
- ☐ Egyéb:

8. Hallott már a Béke-barlangról?*

- ☐ Igen
- ☐ Nem

8.1 Honnan hallott róla? (több válasz is lehetséges)*

- ☐ Jártam benne
- ☐ Olvastam/tanultam róla
- ☐ Médian keresztül (televízió, rádió, újságok, internet, stb.)
- ☐ Ismerőstől, rokontól
- ☐ Kezelőorvosomtól
- ☐ A közelében lakom
- ☐ Egyéb:

A Béke barlang hazánk legrégebb gyógybarlangja. Jósmafőn, egy Aggtelek közelében lévő településen, gyönyörű természeti környezetben, a Baradla barlang közvetlen szomszédságában található.

9. Érdekelne Önt egy gyógybarlangi kúra és kikapcsolódás ebben a térségben?*

- ☐ Igen
- ☐ Nem

9.1 Miért érdekelné? (több válasz is lehetséges)*

- ☐ A terápia és az egészségem miatt
- ☐ A lakóhelyemtől való távolsága miatt
- ☐ A barlang múltja miatt
- ☐ A barlang természetes szépsége, atmoszférája miatt
- ☐ Egyéb:

9.2 Miért nem érdekelné?*

- ☐ Messze van a lakóhelyemtől
- ☐ Vidéken van
- ☐ A közvetlen közelben nincs lehetőség természetes vízben (tó) való fürdőzésre
- ☐ Úgy gondolom, hogy a szálláshely és a szolgáltatások színvonala alacsony lenne
- ☐ Egyéb:

10. Ön milyen szolgáltatásokra tartana igényt a terápiához kapcsolódóan? (több válasz is lehetséges)*

- ☐ Mosdó
- ☐ Játszósarok gyermekeknek
- ☐ Társasjátékok a barlangban
- ☐ Internetezési lehetőség a barlangban
- ☐ Külön pihenőszoba
- ☐ Sporttevékenység a barlangban
- ☐ Rendszeres konzultációs lehetőség szakorvossal
- ☐ Személyre szabott terápia
- ☐ Pszichológus
- ☐ Relaxációs technikák elsajátítása
- ☐ Meditációs, relaxáló zene (fejhallgatókkal)
- ☐ Egyéb:

11. Milyen színvonalú és árkategóriájú szálláshelyet és szolgáltatásokat venne igénybe a terápia ideje alatt?*

- ☐ Magas kategória (4–5 csillagos szálloda)
- ☐ Közepes kategória (2–3 csillagos szálloda)
- ☐ Nem szálloda (panzió, vendégház, ifjúsági szálló)
- ☐ Egyéb:

12. Ön mennyire tartaná fontosnak az alábbi szolgáltatások elérhetőségét a kúra ideje alatt a szálláshelyen, illetve a településen?* (1 - Legkevésbé fontos, 5 – Legfontosabb)

	1	2	3	4	5
Kirándulási lehetőség	☐	☐	☐	☐	☐
Idegenvezetés	☐	☐	☐	☐	☐
Fürdőzési lehetőség	☐	☐	☐	☐	☐
Wellness lehetőség	☐	☐	☐	☐	☐
Egyéb gyógyászati kezelések	☐	☐	☐	☐	☐
Aktív kikapcsolódás (túrázás, barlangászás, sport, stb.)	☐	☐	☐	☐	☐

A fentieken kívül milyen egyéb szolgáltatásokra tartana igényt a tartózkodás alatt?

13. Mennyi időt szánna szívesen a tartózkodásra?* (A megfelelő hatás elérése érdekében a barlangterápia ajánlott időtartama 3 - 5 hét.)

- ☐ 2 - 5 nap
- ☐ 6 - 8 nap
- ☐ 9 - 10 nap
- ☐ 2 hét
- ☐ 3 hét
- ☐ 4 hét
- ☐ 5 hét

14. Mekkora napi költséget tartana Ön reálisnak a gyógybarlangi kúrára, szállásra és a tartózkodás alatt igénybe vett egyéb szolgáltatásokra vonatkozóan?* (A kúra teljes ideje jellemzően 3-4 hét.)

- ☐ A felsoroltaknál kevesebbet
- ☐ 2.000 – 4.000 Ft
- ☐ 5.000 - 7.000 Ft
- ☐ 8.000 – 9.000 Ft
- ☐ 10.000 – 12.000 Ft
- ☐ 13.000 – 15.000 Ft
- ☐ 16.000 – 18.000 Ft
- ☐ 19.000 – 20.000 Ft
- ☐ A felsoroltaknál többet

15. Nem*

16. Életkor*

17. Lakóhely*

- ☐ Bács-Kiskun megye
- ☐ Baranya megye
- ☐ Békés megye
- ☐ Borsod-Abaúj-Zemplén megye
- ☐ Csongrád megye
- ☐ Fejér megye
- ☐ Győr-Moson-Sopron megye
- ☐ Hajdú-Bihar megye
- ☐ Heves megye
- ☐ Jász-Nagykun-Szolnok megye
- ☐ Komárom-Esztergom megye
- ☐ Nógrád megye
- ☐ Pest megye
- ☐ Somogy megye
- ☐ Szabolcs-Szatmár-Bereg megye
- ☐ Tolna megye
- ☐ Vas megye
- ☐ Veszprém megye
- ☐ Zala megye